

מדינת ישראל

ועדה ממשלתית לבחינת מדיניות הענישה

יום ראשון, כ"ה בכסלו התשע"ג, 9 בדצמבר 2012, שעה 18:00

נוכחים:

השופטת (בדימוס) דליה דורנר – יו"ר הוועדה
פרופ' אורן גזל-אייל – מרכז הוועדה (אוניברסיטת חיפה)
פרופ' מרדכי קרמניצר – המכון הישראלי לדמוקרטיה, האוניברסיטה העברית
דוד מדיוני – מנהל רשות האכיפה והגבייה
עו"ד ענת אסיף גיל – ייעוץ וחקיקה (פלילי), משרד המשפטים
תנ"צ אפרים ברכה – משטרת ישראל
בלה דרגונצקי – רשות האכיפה והגבייה
עו"ד חיים ויסמונסקי – פרקליטות המדינה, משרד המשפטים
אסף וסרצוג – משרד האוצר
עו"ד ד"ר חגית לרנאו – הסנגוריה הציבורית
עו"ד אפרת פינק – הסנגוריה הציבורית, משרד המשפטים
פרופ' אפרת שהם – אגודה ישראלית לקרימינולוגיה
רחל שרביט – מנהלת אגף תקון, משרד הרווחה והשירותים החברתיים
חנן סידור – מזכיר הוועדה

אורן גזל-אייל: כמה הודעות. יש כמה חברים שהתנצלו על שיאחרו, כנראה בגלל הפקקים.

השופטת דליה דורנר: הפקקים הם קבועים.

אורן גזל-אייל: זה נכון. הישיבה שנקבעה לעוד שבועיים תבוטל. אנחנו רוצים לעשות חשיבה מרוכזת על איזשהו מסמך יותר מפורט שנעביר לקראת הישיבות הבאות. אנחנו נקבע באמצעות האי-מייל בשלב מאוחר יותר.

נפגשו כישיבה מקדימה עם מנכ"ל רש"א לפני הישיבה הזאת. חשבנו שעדיף שנעשה את זה במפגש קטן כיוון שכבר נפגשו עם מנכ"ל רש"א הקודם. חשבנו שחשוב שנשמע אותו וגם היה להם חשוב להשמיע לנו את העמדה שלהם בנושאים של פעילות רש"א.

לפני שנתחיל את הדיון היום עם דוד מדיוני, מנהל רשות האכיפה והגבייה, אנחנו צריכים לעשות שוב, לשם הפרוטוקול, את סבב השמות שכבר התרגלנו לא לעשות אותו.

סבב שמות.

יצטרפו עוד אנשים בהמשך הישיבה.

הזמנו את דוד מדיוני בעקבות הישיבה האחרונה שהייתה לנו שבה שוב עלה על הפרק נושא של הרחבת השימוש באמצעות קנסות פרופורציונאליים לחומרה או קנסות יומיים, דיון שכבר היה לנו באחת הישיבות הראשונות והרושם הראשוני היה שאולי יש קושי להגביר את האכיפה בתחום הזה ולכן אולי אין מקום, אבל שוב, חזרנו לזה בדיון הקודם ולכן ביקשנו מדוד שיבוא ויציג את נושא גביית הקנסות באופן כללי ואולי ייתן לנו קצת אינסייד לפני שאנחנו חושבים על הנושא של קנסות יומיים.

דוד מדיוני: אנחנו לא היינו שותפים לצוות עבודה ולוועדה הנכבדה אבל אני אומר מה אנחנו עושים ואחר כך חברתי בלה שהיא סגנית מנהלת המרכז לגביית קנסות תיתן קצת נתונים.

אני אגיד שבינואר 2009 הוקמה רשות האכיפה והגבייה. למעשה אפשר לחתוך לשניים. היחידה שלנו פרוסה מצפון ועד דרום. החלק האחד שלה הוא החלק של הגבייה האזרחית, שזה כל מערכת ההוצאה לפועל לגבי קביעת פסקי הדין במדינת ישראל וכל מה שקשור אליהם. המערכת עברה שינויים משמעותיים כאשר התיקון המרכזי שבתוכו רוכזו כל השינויים המשמעותיים מול תיקון 29 לחוק ההוצאה לפועל שכולל בעצם כלי מידע וכלים אפקטיביים לגביית חובות במערכת האזרחית. מאידך גיסא או מהצד השני יש לנו את המרכז לגביית קנסות שהוא בעיקרו אמור לגבות קנסות מינהליים וקנסות פליליים. בעצם זה החלק הסופי של השפיטה הפלילית שבאה לידי ביטוי במרכז לגביית קנסות. מן הסתם זה החלק הבעייתי יותר, הקשה יותר. אני חושב שבסך הכול אנחנו נוחלים בו הצלחה. אחת הרפורמות המשמעותיות שעשינו בשנה האחרונה ואנחנו בתחילת הדרך היא שלקחנו אלמנטים מהחקיקה האזרחית בהוצאה לפועל של תקיפה על ידי הגבלות של חייבים משתמטים מתשלום בהוצאה לפועל ובעצם הכנסנו את זה לחוק המרכז לגביית קנסות, כך שלמעשה אפשר להגיד שהמרכז לגביית קנסות היום, בניגוד לעבר, הוא מתחיל כהרגלו בתביעה של החייב, בהליכים רגועים יותר, רכים יותר בתחילת הדרך בסולם הדרגות ולאט לאט הוא מגיע למכה הקשה ביותר שהיום המחוקק נתן לנו כנגד חייבים משתמטים וזה בעצם להטיל עליהם הגבלות קשות מאוד כגון הגבלת רישיון נהיגה, עיכוב יציאה מן הארץ, הגבלה חמורה בבנק ישראל ועוד ועוד. אין ספק שבחוק ההוצאה לפועל ההגבלות יצרו מטוטלת שהביאה את התוצרת הרצויה וגם במרכז לגביית קנסות, שרק התחלנו את זה, אנחנו מתחילים לראות את הדבר הזה.

רפורמה שנייה שטיפלנו בה בשנתיים האחרונות ביתר שאת, בחצי השנה האחרונה קצת נבלמנו בגלל כמה בג"צים שהיו וערעורים שהיו, זה הנושא של קנסות עם ימי מאסר בתמורה. קיבלתי בירושה מבתי המשפט מצב בלתי נסבל שכמעט ולא בוצעו מאסרים.

השופט דליה דורנר: כלומר, האיש לא שילם וגם לא נכנס לבית סוהר.

דוד מדינוני: כלום. שום דבר. הגעתי למערכת שיש בה מעל חמישים אלף קנסות עם ימי מאסר בתמורה שלא בוצעו. זאת גם הסיבה שלאחרונה פרקליטות המדינה, כמו גם בית המשפט המחוזי מרכז וגם בית המשפט העליון, השופט רובינשטיין, התעסקו מאוד בשנה האחרונה בכמה בג"צים או ערעורים שהוגשו – ערעור גוסקוב או אחרים. זה ממש ממש עכשיו ובתקופה הזאת היה לנו קצת דילי בביצוע המאסרים. הייתה אפילו כמעט תפיסה שהתנגדנו לה שבית המשפט חשב שלפני שמוציאים פקודת מאסר חלף קנס שהאדם לא שילם, שוב תהיה הנגשה או דיון בפני השופט, וזה נראה לנו לא סביר. זה להחזיר בחזרה עבודה לבתי המשפט. בסך הכול אני חושב שתוכלי לראות בנתונים – תכף בלה תציג את זה – שעוד לפני שהכנסנו את ההגבלות כנגד חייב משתמט מתשלום חובותיו, שזה ממש בתחילת הדרך, כשהתחלנו להפעיל את פקודת המאסר הלכה למעשה, אפשר לראות שבגבייה הייתה קפיצה משמעותית מאוד.

אחת התופעות המאוד קשות שגם אני דיברתי עליה, גם עם המנכ"ל הקודם של רש"א וגם עם הקיים היום, ובהחלט זה מופיע בתוכנית העבודה שלי, לנסות כמובן – כמובן עוד לא גלגלתי את זה בתוך משרד המשפטים אבל אין ספק שאם הוועדה הנכבדה הזאת תחשוב לנכון, זה יכול לתת לנו קפיצת דרך משמעותית – אני חושב שזה מצב בלתי נסבל שחייב, אפילו אם הוא פליליסט ועשה עבירות קשות, שהוא יושב בכלא הרבה שנים ובינתיים החוב שלו צובר הפרשי ריבית והצמדה ומגיע לממדים בלתי סבירים ואחר כך מצפים שהוא יחזור למוטב ויחזור בחזרה לשגרת החיים שלו כמו כל אזרח כי אנחנו בסך הכול חושבים שזה נכון לעשות זאת. אני מתכוון שהייתי רוצה להגיע למנגנון של פשיטת רגל, שכאשר פושט רגל מקבל צו כינוס ראשוני בבית המשפט המחוזי, כל המרוץ שלו, הריבית וההצמדה במערכת שלי, בהוצאה לפועל, נפסק, יש עמודו ומאותו רגע ועד שהוא משתחרר, החוב נשאר במתכונת שהוא הגיע אליה ערב כניסתו למחבוש. עצם העובדה שהחוב הולך ותופח ותופח, גם אנחנו אחר כך מתקשים. מה שלא נעשה, זה מאוד מסובך.

היו"ר דליה דורנר: אבל אם הוא נכנס לבית סוהר, זה במקום המאסר. זה כתוב.

דוד מדינוני: אני מדבר על כלל הקנסות ולא דווקא הקנסות עם ימי המאסר. בכלל כתפיסה.

דבר נוסף שאנחנו עשינו אותו, למרות שהמחוקק לא מתווה לנו דרך ואנחנו חושבים שהוא נכון לעשות זה שבמקום שיש קנס עם ימי מאסר בתמורה והוא לא שילם בגזרות בית המשפט במועד שהוא היה צריך לשלם, אנחנו קודם מתחילים בהליכי גבייה רגילים ולאט לאט, רק אחרי שאנחנו חושבים שהגענו לכלל מיצוי, רק אז אנחנו פונים לבית המשפט ומבקשים ממנו בעצם לחתום על צו המאסר. זאת אומרת, מי שחושב שזה שחור ולבן, שרגע אחרי שמישהו לא שילם – וכך רוח החוק, דרך אגב – אז מיד באים לשופט ומחתימים אותו על הפקודה, אנחנו לא עושים את זה.

היו"ר דליה דורנר: זאת רוח החוק.

דוד מדינוני: אם הוועדה תרצה להעיר לנו שזה לא בסדר, אנחנו חושבים שזה נכון. במידה מסוימת קלעתי לרעיון שאתם מנסים לחפש דרך אולי איך לחסוך בימי מחבוש כאלה ואחרים. אני חושב שאדם שלא שילם, דבר ראשון צריך לעשות הליכי גבייה כדי לגבות את החוב בדרך אחרת, בדרך גם של הידברות, גם כלי הגבייה שיש לנו, וכאשר מיצינו, זה מה שאנחנו עושים, פונים לשופט, מחתימים אותו ויחד עם אותה משטרה שהקמנו לטובת העניין – 14 תקני שוטרים –

היו"ר דליה דורנר: מה באופן כללי שיעור הגבייה?

- דוד מדיוני:** בלה תציג את זה עכשיו.
- אורן גזל-אייל:** הנתונים שנתתם כאן הם לא על שיעורי גבייה.
- דוד מדיוני:** יש גם וגם. בלה, תציגי את הנתונים.
- בלה דרגונצקי:** אני אתן כמה נתונים מספריים מבחינת גביית תיקים כלליים, אבל לפני כן אני רק רוצה לציין שבטיפול שלנו נמצאים הרבה סוגי חובות ובאמת קנס פלילי, אנחנו נפגשים עם חייבים הכי קשים. אנחנו גם גובים את הקנס הפלילי עצמו וגם פיצוי בהליך פלילי כאשר כאן אנחנו גובים את הכספים ומעבירים לקורבן העבירה.
- היו"ר דליה דורנר:** יש גם קנס פלילי וגם פיצוי לקורבן העבירה.
- בלה דרגונצקי:** נכון. למעשה פיצוי הוא חוב יחידי שכאן אנחנו למעשה מתווכים בין קורבן העבירה לבין הנאשם. חוק העונשין, ברגע שחייב משלם איזשהו סכום חוב, קודם כל זה הולך לטובת קורבן העבירה.
- דוד מדיוני:** זה נזקף לטובת הפיצוי. ברשותך, כבודה, אני אגיד עוד משפט. אחת הרפורמות שאמורה להיכנס ממש תוך כמה ימים, ב-1 בינואר, היא שכאשר קורבן עבירה קטין ביום מתן גזר הדין, יש את פסק הדין, יש קורבן עבירה קטין ביום מתן גזר הדין, אנחנו משלמים לו מכספי המדינה, מינואר, ורק אחר כך גובים מהחייב ומכניסים להכנסות המדינה. זה חידוש שייכנס בינואר הקרוב.
- בלה דרגונצקי:** מדי חודש אנחנו קולטים ממערכת בתי המשפט בערך כ-1,000-1,500 תיקים חדשים בסך הכל. זאת אומרת, מדי שנה למאגר התיקים שלנו מצטרפים בערך 500-600 תיקים חדשים של הפלילי. בערך 14 אלף בשנה. אם אנחנו נסתכל מבחינת המגמה, אנחנו רואים שכמות התיקים הפליליים שמועברים לטיפול המרכז לגביית קנסות – וכאן אני מדגישה שאנחנו מטפלים אך ורק בתיקים שלא שולמו במועד.
- היו"ר דליה דורנר:** רגע. נניח פלוני מקבל עונש קנס. מתי זה מגיע אליכם?
- בלה דרגונצקי:** קודם כל, השופט בגזר הדין קובע מועד אחרון לתשלום. השופט קובע את המועד האחרון לתשלום וברגע שהחייב לא עומד בתשלום, שישים יום אחרי כן אנחנו מקבלים את התיק.
- היו"ר דליה דורנר:** שישים יום אחרי מועד התשלום.
- בלה דרגונצקי:** כן. אז למעשה אנחנו מתחילים מהקל אל הכבד. אנחנו מתחילים עם משלוח דרישות, דרישה ראשונה, דרישה שנייה, אנחנו כמובן לא מגיעים ישר להליכים כמו פקודת מאסר שמבחינת הפירמידה זה נמצא בסולם הכי גבוה. אנחנו באמת ממצים את ההליכים.
- היו"ר דליה דורנר:** זה קיים רק לגבי קנס פלילי, אם השופט קובע.
- בלה דרגונצקי:** מבחינת הפעלת פקודת מאסר, רק לגבי זה.
- דוד מדיוני:** רק. יש גם קנסות פליליים ללא ימי מאסר בתמורה.
- בלה דרגונצקי:** גם קנסות תעבורה. דרך אגב, גם בהרבה קנסות תעבורה.
- דוד מדיוני:** אבל בתעבורה גם יש לנו הרבה פסקי דין שיש בהם ימי מאסר בתמורה.
- בלה דרגונצקי:** כן, אבל כמות ימי המאסר בתמורה בתיקי תעבורה הם מאוד מאוד ממוזגים. אנחנו מעדיפים לא להגיע לפקודת מאסר אלא לגבות את הכספים האלה בדרכים אחרות.

- היו"ר דליה דורנר:** כדי שנקבל תמונה, מה ההצלחה שלכם? מה אחוז הגבייה?
- בלה דרגונצקי:** קודם כל, איך אנחנו מודדים הצלחה, כי לא תמיד הגבייה עצמה היא כזאת. פרמטר אחד הוא גבייה ואם אנחנו מדברים על הגבייה, בשנת 2011 – רק לגבי תיקים פליליים – גבינו 46 אלף שקלים.
- היו"ר דליה דורנר:** כאן יש שתי אפשרויות, או הוא משלם או שהוא הולך לבית סוהר, אלא אם כן אין מאסר תמורה אבל בדרך כלל בתיקים יותר כבדים יש גם תמורה.
- בלה דרגונצקי:** כן, אבל אנחנו קודם כל מסתכלים לא רק על הגבייה אלא גם על רמת סגירת התיקים וכאן יש איזשהו שקף.
- היו"ר דליה דורנר:** סגירת תיקים, זה כולל גם מאסר.
- בלה דרגונצקי:** כולל. זה כולל מאסר, זה כולל גבייה. כמות פקודות המאסר שאנחנו מפעילים, כמו שדוד אמר, רק בשנים האחרונות התחלנו באמת להפעיל את פקודת המאסר בכמויות יחסית גבוהות. ב-2011 הפעלנו 3,000 פקודות על כל שנה ומזה נגבו 10 מיליון שקלים. זאת אומרת, הסנקציה של הפעלת פקודת מאסר, היא בהחלט סנקציה משמעותית שכן מביאה כסף.
- היו"ר דליה דורנר:** לא חשוב לי הסכום. בשנה 14 אלף תיקים. זה כולל גם פיצויים.
- בלה דרגונצקי:** גם פיצויים וגם קנס.
- היו"ר דליה דורנר:** כמה קנסות גביתם מתוך ה-14 אלף לשנה?
- בלה דרגונצקי:** את מתכוונת מבחינת הכספים?
- היו"ר דליה דורנר:** אני מתכוונת לפיצוי. אם עשיתם חשבונות נפרדים, אז תעשו לי חשבון.
- בלה דרגונצקי:** בפיצוי אנחנו גבינו ב-2011 – עשרה מיליון שקלים.
- היו"ר דליה דורנר:** לא חשוב לי הסכום. היו לך 14 אלף תיקים. מתוך 14 אלף התיקים, כמה תיקים שילמו? לא מעניין אותי סכום הכסף.
- קריאה:** שהתיק נסגר.
- בלה דרגונצקי:** לא. סגור יכול להיות שגם גבינו, גם חייב נאסר, גם שופט ביטל לו את גזר הדין.
- היו"ר דליה דורנר:** לא חשוב. יש לי 14 אלף. כמה תיקים גמרתם?
- בלה דרגונצקי:** שישים אחוזים מסך כל התיקים הפליליים.
- היו"ר דליה דורנר:** זה כולל גם ששלחתם לבית סוהר.
- בלה דרגונצקי:** כן.
- היו"ר דליה דורנר:** ביצועים. כמה?
- אורן גזל-אייל:** המספרים כאן הם אחרים.
- בלה דרגונצקי:** פיצוי – 58 אחוזים. קנס – 64 אחוזים, אם אני לא טועה. כן, בדיוק.

היו"ר דליה דורנר: 64 אחוזים של מי?

בלה דרגונצקי: 64 אחוזים תיקים נסגרים. מכל התיקים שהתקבלו, 64 אחוזים נסגרים מסיבות שונות. זה יכול להיות או תשלום מלא, או החלטה שיפוטית. יש לנו גם סמכות להפחית תוספות פיגורים בתיקים פליליים. מכל הסיבות, 64 אחוזים נסגרים.

היו"ר דליה דורנר: הולכים הביתה. גמרתם.

בלה דרגונצקי: בדיוק. מבחינתנו זאת אפקטיביות הגבייה ולא רק מבחינת כסף.

היו"ר דליה דורנר: כמה פיצויים הצלחתם לגבות? כי פיצויים זה יותר מסובך.

בלה דרגונצקי: זה יותר מסובך. בפיצוי גבינו בשנת 2011 עשרה מיליון שקלים.

היו"ר דליה דורנר: כמה תיקים היו לכם בפיצויים?

בלה דרגונצקי: נכון להיום יש לנו 12 אלף תיקים בטיפולנו.

אורן גזל-אייל: אני לא מבין כל כך את השישים אחוזים. אתם מראים כאן שב-2011 נפתחו 14 אלף תיקים ונסגרו 13 אלף.

בלה דרגונצקי: כן, אבל אתה צריך להבין שתיקים שפתחנו ב-2011, רוב התיקים לא נסגרים באותה שנה.

אורן גזל-אייל: זה ברור. אני מבין. חוץ מהפער הזה שאני רואה אותו שהוא היה קיים ב-2008-2009, נראה שעכשיו, מ-2010-2011 אתם סוגרים בערך את אותו מספר תיקים שנפתחים או קצת פחות אבל לא הרבה פחות.

בלה דרגונצקי: כל מה שנשאר, זה הגרעין הכי קשה. אז למעשה כל שנה אנחנו מגיעים לאותם חייבים שמאוד קשה לגבות מהם. הייתי שמחה לומר לך שבעוד כמה שנים נגבה הכול.

היו"ר דליה דורנר: יש פיצויים. בפיצויים אין לך כוח לגבות את זה לפי ההוצאה לפועל שאתה יכול. לעומת זאת, קנס פלילי, גומרים את זה. הוא לא משלם. מה זה קשה? אם זה קשה, הוא הולך לבית סוהר. לכאורה קנס פלילי צריך היה לגמור את זה קרוב למאה אחוזים.

בלה דרגונצקי: נכון. אם אנחנו יכולים להפעיל פקודת מאסר בכל התיקים שמגיעים אלינו, אז כל מי ששילם, שילם, וכל מי שלא שילם, היינו מפעילים נגדו פקודת מאסר.

היו"ר דליה דורנר: נכון. אני זוכרת שאני נותנת קנס ואני אומרת כך וכך מאסר. זה דבר רגיל.

בלה דרגונצקי: המציאות היא אחרת. כמו שדוד אמר, מבחינת משטרת ישראל ומבחינת שב"ס, לא משטרת ישראל ולא שב"ס לא ערוכים לבצע כמות כל כך גדולה של הפרת פקודת מאסר. בגלל זה בפועל אנחנו לא מפעילים כל פקודת מאסר.

היו"ר דליה דורנר: איך מפעילים? איך גורמים לכך שיהיה מאסר אחרי שברור שהם לא משלמים?

דוד מדיני: השלב הראשון הוא שצריך לזכור שעד לפני כשנה וחצי קיבלנו בעצם בירושה מלאי ענק שמעולם לא בוצע.

היו"ר דליה דורנר: בסדר. אני רוצה לדעת איך זה הולך. אני רוצה לדעת טכנית. אני אומרת, מאה שקלים, אם תוך חודש ימים לא משלמים, מאסר. איך לגרום לזה שהוא נכנס לבית סוהר? מה אתם עושים?

דוד מדיוני: אנחנו בעצם מכינים פקודת מאסר לחתימת השופט, מצרפים אליה את גור הדין, מצרפים אליה את התדפיס של המרכז לגביית קנסות. זה עובר למזכירות של אותו בית משפט רלוונטי, עולה לשופט, השופט בודק, חותם, מחזיר אלינו בחזרה וברגע שזה חוזר אלינו, זה עובר למשטרת ישראל, לאותה יחידה שהקמנו. שישים אחוזים ויותר מאלה שהגיעו אליהם עם המשטרה, שילמו במעמד הרצון לאסור אותם, בדרך למאסר.

היו"ר דליה דורנר: אחרי שעושים את כל הסידור, הם משלמים.

דוד מדיוני: נכון. אנחנו בעד, דרך אגב.

היו"ר דליה דורנר: לא הבנתי. אמרת לי שיש בעיה עם המשטרה להפעיל את המאסר. למה? אמרתם שאתם צריכים לקבל חתימה של שופט.

דוד מדיוני: בלה אומרת את דעתה. זה לא קשור אלינו. אנחנו מבחינתנו עשינו את כל הסידורים הנדרשים מאז הקמת הרשות כדי שהדבר הזה יעבוד.

היו"ר דליה דורנר: לא הבנתי. למה המשטרה מתערבת כדי שלא יכניסו אותם למאסר? אני לא מבינה. לא הבנתי מה שאמרת.

דוד מדיוני: כשאני בדקתי מדוע לא בוצעו פקודות מאסר חלף קנס בעבר, אחת הסיבות הייתה שמשטרת ישראל אמרה שאין לה כוח לחפש את אלו שצריכים לשלם את הקנסות מבחינת כוח אדם. זאת דוגמה. אני לא נכנס לנושא של מיטות וכן הלאה. זה ממש לא משהו שאני שולט בו והוא לא בגזרת האחריות שלי.

היו"ר דליה דורנר: כלומר, יש פקודת מאסר ופשוט לא מבצעים אותה.

דוד מדיוני: לא בוצע. נקודה. לא בוצע.

אפרים ברכה: אם החייב לא נמצא באותה עיר, צריך לחפש אותו.

בלה דרגונצקי: ברור שיש גם סיבות אובייקטיביות של משטרת ישראל.

דוד מדיוני: אנחנו דאגנו יחד עם אגף התקציבים שיינתן תקציב מיוחד וייצבעו שוטרים לטובת המשימה.

אפרים ברכה: יש כמה חוליות איתורים לאתר אנשים כאלה.

דוד מדיוני: כן. סגרנו את העניין עם משטרת ישראל והוקם צוות שזה תפקידו כל יום לבצע פקודות מאסר חלף קנס שהוא מקבל מהמרכז לגביית קנסות.

היו"ר דליה דורנר: וזה מסתדר?

דוד מדיוני: זה הולך ומסתדר יותר. אמרתי שבחודשים האחרונים היה לנו קצת דיילי בגלל ערעורים כאלה ואחרים שהיו.

היו"ר דליה דורנר: מה עם מעצר? מה עם הפיצויים? שם אין מאסר.

דוד מדיוני: שם אין מאסר. אפילו לצערי הרב זה אבסורד. המשפטנים רואים בפיצוי, למרות שהוא בא מתוך הנגזרת הפלילית, חוב אזרחי ולא פלילי.

היו"ר דליה דורנר: אלה לא המשפטנים. זה החוק קובע.

דוד מדיוני: יכול להיות.

היו"ר דליה דורנר: אני מודיעה לך.

דוד מדינוני: בסדר גמור. לדעתי צריך לשנות את זה כי מה שאנחנו רואים לאחרונה, הרבה יותר מדי אנשים שרגע אחרי שהם נכנסו לכלא, הם מיד מבקשים הליך פשיטת רגל ואז פשיטת הרגל מחסלת גם את הפיצוי בהליך פלילי לנפגע העבירה. אני חייב להודות שלא ראיתי דבר אבסורדי יותר מזה בימי חיי. זה נראה לי קצת לא הגיוני. הרבה יותר מדי אנשים משתמשים בזה וזה נראה לי לא הגיוני. אני מציע שגם הדבר יילקח בחשבון. בוודאי שאני חושב שמי שכן נכנס למחבוש, צריך לחשוב היטב אם אחרי שלוש, ארבע, חמש שנים, כשהוא יוצא, כל החוב שלו הגיע ותפח לממדים עצומים שגם אם נהיה אני לא יודע מה, מאיפה נוציא את זה? אז נעקל לו את החשבונות, הוא ירצה להתחיל לעבוד, הוא לא מסוגל לחזור לנהל את העבודה שלו כמו שצריך, ואני חושב שצריך להיות דבר מאוד ברור. אם הולכים לטובת קנס יומי, אז בוודאי נותנים לך אפשרות לעבוד ואז תשלם את מה שאתה צריך לשלם וגם תשלומים כנראה לא גדולים מדי. אף אחד לא הסביר לי איך המנגנון שעלה כאן אמור לעבוד. אם לא, ונכנסת למחבוש, מהתקופה שאתה במחבוש עד שאתה יוצא ממנו, אני חושב שצריך להיות מעצור של כל החוב שלו כי אחרת, איך הוא יוכל לחזור לחיים האזרחיים?

לעצם השאלה אני לא נכנסתי כי אף אחד לא הציג לי את המנגנון ולא קיבלתי נייר עבודה של הקנסות היומיים. על הסף נראה לי שלא צריכה להיות בעיה לגבות קנסות שהם בהיקפים קטנים ולאורך הזמן אפשר גם להקים מנגנונים של הוראות קבע מול אותו גורם. אנחנו היום מקימים, בימים אלו, מערכת שאמורה לגבות את ההחלטה ואת החקיקה שהייתה בנושא של הסדר מותנה, כך שכל הפרקליטים יוכלו בעצם להציע הסדר מותנה למי שמועמד להיות נאשם. אנחנו מטפלים בנושא הזה, כך שהפרקליט יקים את אותו צו תשלומים, המערכת שלנו תבדוק ותוודא שהכסף נכנס ואז הפרקליט מקבל בחזרה את החיווי.

היו"ר דליה דורנר: מבחינתך זאת לא בעיה.

דוד מדינוני: ממש לא. ממש לא. שאלה של התנהגות, זה עניין של שינוי של תרבות. זה עניין של גישה ושל שינוי תרבות. כבר ראינו אנשים שנחשבו בעבר לסרבני תשלום והיום הם משלמים למערכת ההוצאה לפועל וגם למרכז לגביית קנסות וגם ראינו שככל שהסכומים הם יותר קטנים ובפריסה ארוכת טווח, אפשר בהחלט לגבות אותם יותר טוב. שוב, כל עוד אנחנו לא מגלגלים חזרה את כל הנושא של ריבית ותפיחת הריבית והצמדה, כי אחרת הרגת את כל הנושא של תשלום יומי. זה צריך להיות ברור כי אני לא יודע על מה אתם חושבים. אם אתה משלם לאורך שנים וכל הזמן המערכת, בגלל שזה החוק, מתפיחה את החוב בגלל שלכאורה היית צריך לשלם בזמן אחר או בתקופה אחרת, זה לא עוזר הרבה.

אורן גזל-אייל: קנס יומי לא אמור להיות קנס שמשולם בתשלומים. הוא יכול להיות משולם בתשלומים כמו קנסות של היום. המשמעות של קנס יומי היא רק שגובה הקנס נקבע לפי הכנסה יומית.

אסף וסרצוג: יש כאן אלמנט של תשלום חוזר.

דוד מדינוני: הוא לא חייב להיות תשלום חוזר.

אסף וסרצוג: לא, אתה יכול לקבוע איזה מנגנון שאתה רוצה, אבל בעיקרון יש כאן אלמנט של תשלום לתקופה.

דוד מדינוני: זה גם בקנס רגיל יכול להיות.

אורן גזל-אייל: אז מה מייחד אותו?

דוד מדינוני: שגובה הקנס נקבע לפי חומרת העבירה שנמדדת בימי מאסר וגובה ההכנסה היומית או מנגנון אחר של עושר.

- אורן גזל-אייל:** ואת זה מי אמור לעשות?
- אפרת שהם:** אבל יש גם את השלב של חקירת יכולת.
- אסף וסרצוג:** לא, זה השלב שאתה קובע את ההכנסה הפנויה.
- אפרת שהם:** אני זוכרת שכשדוקטור עינת הציג את זה, הוא הציג שלושה שלבים. הוא הציג את ההחלטה, הוא הציג את יחידות הקנס ואת חקירת יכולת, מה שמוסיף כמובן הרבה עבודה למישהו. השאלה לאיזה חוליה בתהליך.
- אורן גזל-אייל:** אני רציתי לחזור לשאלה של השופטת דורנר לגבי אחוזי ההצלחה. כשאת אומרת 64 אחוזים, זה אומר שמבין התיקים שהיו פתוחים בתחילת 2011, בסוף 2011 נסגרו בסוף 64 אחוזים?
- בלה דרגונצקי:** המרכז לגביית קנסות הוקם ב-1995. מ-1995 ועד היום הועברו אלינו 116 אלף תיקים פליליים. מתוך 116 אלף, אנחנו סגרנו 74 אלף תיקים. כאן אנחנו מתייחסים לכך שלמעשה 64 אחוזים מסך התיקים שהועברו אלינו.
- היו"ר דליה דורנר:** משני הסוגים.
- בלה דרגונצקי:** לא. זה רק לגבי הקנס. לגבי הפיצוי, יש נתונים קצת אחרים. 58 אחוזים.
- אסף וסרצוג:** הפיצוי הוא פיצוי מלא? כשהתיק נסגר, הוא נסגר במאה אחוזים גבייה?
- דוד מדיוני:** הוא חייב להיסגר במאה אחוזי גבייה.
- בלה דרגונצקי:** פיצוי זה מאה אחוזי גבייה.
- אסף וסרצוג:** לא הפיצוי. אני מדבר על הקנס הפלילי.
- דוד מדיוני:** כן.
- חיים ויסמונסקי:** לא. סגירת תיק זה לא בהכרח גבייה.
- דוד מדיוני:** אם הבן אדם הציג יכולת שבגללה התובע אצלנו החליט להוריד לו קצת מריבית פיגורים או כל דבר אחר, זה חלק מזה.
- בלה דרגונצקי:** כי אנחנו לא עושים חקירת יכולת, אבל בגלל שיש לנו סמכות להקטין בתוספות פיגורים של תיקים פליליים, אז חייבים מגיעים אלינו, מגישים את כל המסמכים ואז מקבלים החלטות לגופו של עניין בהתאם לנסיבות של אותו מקרה.
- דוד מדיוני:** צריך לזכור שלנו בעצם יש גיבנת מאוד גדולה מהעבר כשקיבלנו את האחריות, כשלא היו כלי גבייה מספיק אפקטיביים. בהחלט, כמו שטלטלנו את מערכת ההוצאה לפועל ושאחוזי ההצלחה בה עלו בצורה מרשימה מאוד – ומי שאוהב את זה יותר ומי שאוהב את זה פחות, יש גם כאלה – כנ"ל במערכת המרכז לגביית קנסות. כמו שאמרתי, השנה המחוקק, וכבר התחלנו להפעיל את זה ממש טיפין טיפין, בעצם תגבר את אותם כלים שהוא נתן במערכת ההוצאה לפועל לתוך חוק המרכז לגביית קנסות רק בניואנס הבא: כל חוב מעל 5,000 שקלים לפחות של חייב, אנחנו רואים את החייב כמכלול ההיקף שלו של כל חובותיו למרכז לגביית קנסות, עבר את הרף של ה-5,000 שקלים ומוצו כל הליכי הגבייה הרכים לפני זה – שזה עיקולי מטלטלין, עיקולי רכב וכן הלאה – אנחנו בעצם מזמנים אותו לחקירת יכולת לפני רשם ההוצאה לפועל קרוב למקום מגוריו של אותו חייב פלילי או מינהלי, והוא עובר חקירה על ידי רשם ההוצאה לפועל והרשם, בהתאם להחלטתו והמסמכים שמציג החייב לגבי היכולת שלו, קובע מה שהוא קובע. הוא קובע איזה הגבלות להטיל עליו אם בכלל, הוא גם קובע איזה צו תשלומים הוא משית עליו. כלומר, יכול להיות שהעובד המינהלי הבכיר ביותר במרכז לגביית קנסות היה חושב

שצריך להשית עליו נגיד תשלומים הרבה יותר גדולים, אבל הרשם החליט, מאותו רגע אנחנו מיישרים קו עם מה שהרשם החליט וזה מה שיש. אז הוא מחליט איזה הגבלות להשית על החייב המשתמט וגם איזה צו תשלומים בהתאם ליכולתו הכלכלית. לאט לאט זה הולך ומתגבר. אני יכול להגיד גם, כדי שתדעו, למרות שזה לא בהכרח התפקיד של הוועדה, שאחת החלטות הממשלה לטיפול בנושא של משתמטי מס, שזה הנושא שטופל ברבעון האחרון של השנה האחרונה בממשלת ישראל, אחד הדברים שיעלו לוועדת החוקה חוק ומשפט זאת ההצעה שגם משתמטי המס, בעצם רשות המסים תהיה מוסמכת לבקש שהם יופיעו בפני רשם ההוצאה לפועל שיחקור את יכולתם הכלכלית כדי להטיל על משתמטי המס הגבלות מהגבלות שונות כחלק מהתהליך של אכיפה מסיבית יותר, גם של הדין האזרחי, גם החלק המינהלי והפלילי – כמו שאמרת, שהוא התחיל כבר במרכז לגביית קנסות – ובהמשך משתמטי מס.

הכול אפשרי. אנחנו באנו היום כמו ילדים טובים שלא יודעים על מה מדובר ולכן נתנו לכם דגימה ממה שאנחנו יודעים. אנחנו נשמח לענות על עוד הרבה שאלות ואם תרצו שנעשה שיעורי בית, נשמח לעשות, אבל לא היינו חלק מהצוות ואיכשהו גם מה שהבאנו היום, זה היה סתם ממוחנן הקודח כי לא ידענו מה תשאלו.

אורן גזל-אייל: זאת הערה למרכזים של הוועדה.

אני עדיין רוצה לשאול לגבי אחוזי הגבייה. יש לכם מושג מה קורה לפני שזה מגיע אליכם? אני יודע שזה לא התפקיד שלכם, אבל איזה אחוזים מהקנסות משולמים?

דוד מדיוני: אתה שואל מי שילם במועד בבית המשפט.

אורן גזל-אייל: כן. באחוזים.

בלה דרגונצקי: אנחנו מקבלים עשרים אחוזים. זאת אומרת, כל הנתונים האלה, אנחנו מדברים על עשרים אחוזים מהחייבים שלא שילמו את הקנס במועד.

אורן גזל-אייל: כולל תעבורה?

בלה דרגונצקי: כולל תעבורה.

חיים ויסמונסקי: זה גם נכון לגבי פיצוי או רק לגבי קנס?

בלה דרגונצקי: לא. זה גם לגבי קנס וגם לגבי פיצוי. עשרים אחוזים, זה הנתון הכללי לגבי התיקים.

היו"ר דליה דורנר: שמונים אחוזים משלמים במועד.

בלה דרגונצקי: שמונים אחוזים משלמים במועד.

היו"ר דליה דורנר: כולל פיצויים?

בלה דרגונצקי: לגבי פיצוי אני לא בטוחה אבל לגבי תיק פלילי ולגבי תיק תעבורה, כן.

היו"ר דליה דורנר: תעבורה, אני מניחה שזה הסדר.

חיים ויסמונסקי: זה מעניין אם זה פיצוי או קנס כי נגד קנס יש לך מאסר ואם בעצם אותו אחוז משלם, משמע שהמאסר בכלל לא מרתיע. לפחות המאסר לפני שלב המימוש.

אורן גזל-אייל: זה בעצם אומר ש-93 אחוזים בחישוב גס מהאנשים משלמים קנסות.

היו"ר דליה דורנר: העניין פועל.

- אורן גזל-אייל:** התיק נסגר. אולי הוא ריצה מאסר, אולי הקטינו לו.
- היו"ר דליה דורנר:** אבל זה לא כולל פיצויים.
- בלה דרגונצקי:** זה לא כולל פיצויים.
- דוד מדיוני:** בכל זאת הייתי רוצה לסייג את מה שבלה אמרה כי אני לא מכיר את הנתונים של בתי המשפט ואני מציע לבדוק אותם.
- היו"ר דליה דורנר:** אתה לא יודע שזה עשרים אחוזים.
- דוד מדיוני:** קשה לי להגיד את זה. שוב, זאת לא המערכת שלי. זאת הערכה. אין לי את הנתון ואני מציע בכל זאת לבדוק אותו. יש לי תחושה שהרבה פחות משלמים אבל זאת התחושה שלי.
- מרדכי קרמניצר:** מעניין לדעת כמה זה תעבורה וכמה פלילי.
- דוד מדיוני:** נכון. אתה צודק.
- אורן גזל-אייל:** יש לכם קטגוריה להציג לנו את זה עכשיו?
- בלה דרגונצקי:** כן. זה לא קשור לתיקי תעבורה.
- דוד מדיוני:** למרות שהוא נחשב פלילי, שמנו אותו בצד.
- אורן גזל-אייל:** 64 אחוזים לא מתייחסים לתעבורה.
- בלה דרגונצקי:** 64 אחוזים, זה אך ורק לגבי תיקים פליליים נטו.
- מרדכי קרמניצר:** שאלה. אני לא יודע אם אתם יכולים לענות עליה, אבל אולי אתם יכולים. אחד הדברים שמטרידים מי שחושב על קנס יומי היא השאלה עד כמה ניתן בתנאי הארץ לדעת את מצבו הכלכלי של האדם בגלל ההיקפים של אנשים שהמערכות הרשמיות אין להן מושג כמה באמת הם משתכרים. השאלה אם אתם יכולים לתת איזושהי התרשמות או הערכה לגבי השאלה הזאת, על מידת הקושי בישראל להגיע להערכה מתקבלת על הדעת על כמה לאיש הזה יש בחייו.
- היו"ר דליה דורנר:** יש כאלה שהם לא חברים בביטוח לאומי ובמס הכנסה.
- דוד מדיוני:** ברור. אני רק אגיד שזאת התופעה שהייתה לפני תיקון 29 לחוק ההוצאה לפועל ולמעשה הוספנו כלים שאת רובם הוספנו גם עכשיו במרכז לגביית קנסות. אנחנו מחוברים בממשקי מידע לכל גופי המדינה כמעט ולכל הגופים הפיננסיים במדינה כמו בנקים, חברות אשראי, חברות מימון וכן הלאה ואנחנו יודעים היום לייצר פרופיל של חייב ולדעת מה יש לו, אבל צריך לזכור שהיות וההליך הפלילי מתחיל ואתה לא יודע אף פעם מתי הוא נגמר, למרות שאולי בחוק כתוב תוך כמה זמן הוא צריך להסתיים, צריך לזכור שדבר כזה צריך לעשות בשלב המקדמי של הדיון ולא לקראת הסוף כי בזמן שחלף אולי כל הנכסים הועלמו והחליפו ידיים ואז בעצם לא עשית שום דבר. הכי נכון זה להתחיל הכול מהתחלה ואז ברגע שזה קיים, כמו ששופט לפעמים אומר שים ערובה, תפקיד פיקדון וכן הלאה, מטילים עיקול צד ג', כרגע לא נוגעים בכסף עד שהשופט יחליט מה לעשות אתו ונועלים את כל הנכסים שקיימים. היום זה לא עובד כך ואז כשמגיעים בסוף, מגיעים לשוקת שבורה וזאת בעיה. אחר כך, כשהוא כבר נכנס לכלא והוא יוצא והחוב שלו תפח לממדים עצומים, אתה שואל מה כבר אפשר להוציא כאן. אם רוצים לעשות דבר כזה, צריך לעשות את זה בזמן, מבעוד מועד כחלק מההליכים שמגיעים והם לא פוגעניים מדי. שופט תמיד יכול באיזשהו שלב להחליט שגם אם משהו נתפס כעיקול, לא כמימוש, הוא יכול לשחרר אותו אם הוא מצא לנכון.

היו"ר דליה דורנר: מכל ההסברים שלך, האם אני יכולה להבין שגם אנשים שהם לא מצהירים במס הכנסה וכולי, יש לך מספיק כלים להגיע ליכולת שלהם?

דוד מדיוני: כן, ואם נחליט שצריך עוד כלים, נגיד למחוקק ונבקש כלים נוספים.

היו"ר דליה דורנר: לא, כרגע. במצב הנוכחי.

דוד מדיוני: יחסית לגופים אחרים שצריכים לדעת יכולת כלכלית, לדעתי יש לנו מידע טוב מאוד.

אפרת פינק: מה שאתה אומר – אם אני מנסה לפרש את מה שאתה אומר – זה שבשלב הראשון של ההליך, לפני שבכלל התחיל ההליך הפלילי, אולי עכשיו יתנהלו הוכחות כך וכך שנים, צריך לבצע חקירת יכולת בעשרות אלפי הליכים שיכול להיות שחלקם בכלל יזוכו ואולי לגבי חלק יבוטל כתב האישום.

דוד מדיוני: בסדר, אבל ראיתי בנתונים הסטטיסטיים שלכם, לפחות מה שקיבלתי, שבשישים אחוזים יש הרשעה, אם אני זוכר נכון. אני לא זוכר את הטבלאות שאסף שלח. אם אני לא טועה. השאלה היא לא זאת. השאלה היא מה רוצים. אם רוצים להקל טיפה כדי שאחר כך החיים של מי שמועמד לסבול יהיו יותר טובים, אז יש לזה גם מחירים מהצד השני. אבל אם תחכי עד הקשקש בסוף, ובסוף לא יהיה כבר מה למצוא, אז לא עשית שום דבר.

אפרת פינק: אולי אפשר למפות אנשים שזה יהיה רלוונטי עבורם.

אורן גזל-אייל: עושים. במעצר, את אומרת שיש חשש להימלטות ועילה למעצר.

אפרת פינק: הוא מדבר על חקירת יכולת.

אורן גזל-אייל: אני חושב שלא מדובר על חקירת יכולת.

אפרת פינק: על זה הוא דיבר, על חקירת יכולת.

אורן גזל-אייל: לברר מה יש לו בחשבונות הבנקים ומה יש לו בכרטיסי האשראי שלו.

אפרת פינק: לא, הוא מדבר על משהו הרבה יותר מזה, לפי מה שאני הבנתי.

היו"ר דליה דורנר: הבעיה היא פשוטה. בניגוד למה שיש למתן פיצויים, אתה צריך לגבות ממנו חקירת יכולת ולראות אם הוא כן יכול או לא יכול. כאן בית המשפט פסק לו מאה אלף שקלים ולחילופין שנת מאסר. או שאתה משלם מאה אלף שקלים או שאתה הולך לשנה מאסר. לא צריך כל כך להתאמץ. מה אכפת לו אם הוא מרוויח או לא מרוויח? לא שילמת מאה אלף שקלים, לך לבית סוהר. יש לו כלי סופי. לכאורה מאסר תמורת קנס, הוא גומר את התיק. או שהוא משלם את הכסף וזה לא אכפת לו מאיפה הוא ייקח את הכסף ואם הוא לא משלם, הוא הולך לבית סוהר. דבר אחר הוא איך בית המשפט יקבע את גובה הקנס, אבל את זה לא הוא קובע. אלא בית המשפט קובע.

מרדכי קרמניצר: השאלה הייתה לנסות להעריך את מידת הקושי לקבוע את זה.

היו"ר דליה דורנר: כן. אני מנחשת שיש לו פטיש כזה שאין בדרך כלל להוצאה לפועל. יש לו פטיש מאוד חזק. אחרי שהוא עושה את כל הסיפור וכבר החתים אותו, הוא צריך להכניס אותו לבית סוהר, אז הוא משלם את הכסף.

דוד מדיוני: גברתי, רצוי להגיד מרכז לגביית קנסות כי זה לא קשור להוצאה לפועל.

היו"ר דליה דורנר: כן. מרכז לגביית קנסות. אני פשוט חושבת בקול רם. בסופו של היום, הוא לא שילם ואז הוא מוציא צו מאסר. כשהעניין מגיע לכך שעומדים לאסור אותו, הוא מוציא

מהבוידעם את הכסף ומשלם. או שלא. אמרת שיש די הרבה שאתה מגיע למצב הזה ואז הוא משלם.

דוד מדיוני: חד משמעי. כשהתחלנו להפעיל משטרה ספציפית שבאמת זה תפקידה ואנחנו הולכים אתה לכל המקומות, ברוב המקרים - שישים אחוזים זה המון. צריך לזכור שזה המון - אנשים הוציאו כסף מהכיס ושילמו. אני גם יכול להגיד שיש פסיקות סותרות. לדוגמה, יש פסק דין אחד שחושב שכשלאדם יש את ריבית הפיגורים, אז לא צריך להתחשב בזה כחלק מהמאסר ובית המשפט המחוזי בירושלים ממש לאחרונה פסק שכן, מי שלא שילם בזמן, קודם כל מחשבים לו את מה שהוא כן משלם על חשבון הפיגורים ולכן על היתרה הוא כן צריך בעצם לשבת. אנחנו, דרך אגב, נעדיף תמיד לבוא לשופט. אני נתתי הנחיה שאם חייב בקנס שילם את כל הקרן שלו לא בזמן אבל הוא שילם את כל הקרן שבגינה השופט קבע את המאסר, אני לא מבקש מהשופט את המאסר ועל היתרה הזאת של הפיגורים אני מנהל הליכי אכיפה וגבייה רגילים. זאת דעתי. זאת אומרת, אנחנו לא חושבים שאנחנו צריכים לרוץ כל הזמן ולאסור עוד ועוד אנשים. אני מתנגד לזה. אני חושב שזה לא נכון וזה לא ראוי, כי עובדה שהוא עשה את המאמץ. צריך לזכור שכמו שאת אומרת, השופט אמר לו שלם או תיכנס, לי לפעמים מפריע לראות סכומים לא רצינאליים שקובעים, אפילו שזה אקט של ענישה, שהאסיר בכלל לא עומד בהם. ראינו כבר הכול. שלושה מיליון או שלוש שנים. אני כמובן לא רוצה להטיל דופי.

היו"ר דליה דורנר: ברור. יש לנו שאלות?

דוד מדיוני: אנחנו נעשה כל מה שתחליטו.

היו"ר דליה דורנר: תודה רבה. אנחנו רק ממליצים.

דוד מדיוני: כן, אבל להמלצה שלך יש משקל.

היו"ר דליה דורנר: תודה רבה.

אורן גזל-אייל: התמונה היא שלפחות בקטע של הגבייה, נראית הרבה פחות שחורה מאשר דמיינו כשעשינו את הדיון.

היו"ר דליה דורנר: זה נשמע טוב מאוד.

דוד מדיוני: היום גבייה זה מקצוע. זה לא היה עד היום. היום הגבייה הפכה להיות מקצוע.

היו"ר דליה דורנר: אני מוכרחה לומר לך שזה מאוד מרשים.

אורן גזל-אייל: יש כאן גם ניצנים שמעידים על היכולת שאנחנו יכולים להפיק יותר טוב.

דוד מדיוני: כן, יש לנו היום הרבה מידע על היכולת. אני אגיד לכם אפילו יותר מזה. יש דעות של שופטים בכנסים שהיו לדוגמה של שופטים מחוזיים בהליכי פשיטות רגל, שהם הציעו שפשיטות עד גבול מסוים, אולי כדאי להעביר אותם בכלל שיהיו בהוצאה לפועל כי שם הכול ברור - החייבים ידועים, התיקים שהולכים להליך פשיטת רגל הם אותם חייבים שרשומים בהוצאה לפועל ומתקשים לעמוד בהחזר החובות שלהם, המידע שקיים היום במערכת ההוצאה לפועל בצורה ממומשת לכל הגופים במדינה, לא קיים אצל הכונ"ר וכן הלאה. זאת אומרת, אנחנו כבר שם. זה ממש ממש מקצוע היום. כמו שאמרתי, מה שתחליטו אנחנו נעשה.

אפרת שהם: שאלה. אני מתייחסת לסיפא לגבי החלטות שאמרת במירכאות קצת לא רצינאליות, שלושה מיליון או מאסר. יש איזשהו תהליך של בדיקת יכולת לפני גזר הדיון?

דוד מדיוני: אנחנו לא שם. מה שבית המשפט פוסק, זה מה שאנחנו עושים. אנחנו לא מתערבים. כמובן שבדרך לפעמים יש תקלות, וגם את זה כבר ראינו וחוונו לצערנו הרב, כמו שופט שקבע משהו כזה, היה ערעור ובזמן ששופט קיבל לחתום על צו מאסר, הוא בכלל לא ידע

שיש ערעור מעל ראשו. זה קרה לנו וזה קורה לנו. הממשקים שלנו עם בתי המשפט הם לא פשוטים. כל תיק, אנחנו בודקים אותו עוד פעם ועוד פעם כדי לוודא שאנחנו לא טועים. אנחנו יודעים שיש בעיות.

מאוד חשוב, כבודה, אם אפשר בכל זאת לחשוב לפחות על הנושא. כמו שאמרתי, מה שתחליטו, אנחנו נשמח להיות שותפים, אבל בהחלט נראה לי שבמסגרת של הרצון שהאסיר יחזור למוטב ולחיים הרגילים, לחשוב על הקפאה של מרוץ תפחות החוב. זה בלתי נסבל. זה לא הגיוני. אנחנו מיוזמתנו הולכים לבתי הכלא ועושים כנסים שנה לפני שאנשים צריכים להשתחרר, שאסירים צריכים להשתחרר. יושבים אתם עם מחשבים ואומרים להם מה הם חייבים להוצאה לפועל, מה הם חייבים במרכז לגביית קנסות. עצוב לראות את האירועים האלה ולדעתי צריך לטפל בזה. נכון לצמצם את זה.

אפרים ברכה: מצב שני אתה נותן לגיטימציה לא לשלם בזמן. אם זה לא יתפח, לא יהיו קנסות, אז אני אשלם בעוד חמש שנים.

דוד מדיוני: לא.

אפרים ברכה: צריך למצוא את האיזון הנכון.

דוד מדיוני: אני אומר שאם אתה משוחרר, תתאמץ, תעבוד ללחמך ותשלם גם את חובותיך. אבל כשאתה לא יכול לעבוד ואתה כלוא והחוב הולך ותופח, מה עשית כאן? אתה רוצה להחזיר אותו למוטב, ואז מה עשית כאן? לא עשית כלום. שוב הוא יחזור אליך, ואם כן, מה עשית? שוב החקירות יעבדו ושוב הפרקליטות תגיש כתב אישום ושוב השופטים יזיעו. לא נראה לי נכון.

היו"ר דליה דורנר: תודה רבה.

אורן גזל-אייל: הנושא השני שלנו על סדר היום הוא הנושא של ההמלצות. חלק מהאנשים אמרו לי שזה לא היה ברור. זאת לא הכוונה שאלה ההמלצות של הוועדה. חלק מהחלטת הממשלה עסק בהתוויית עקרונות ועמדת הממשלה בנוגע להצעות חוק הנוגעות לענישה, כמובן לא כל המלצות הוועדה אלא רק חלק ולחלק הזה התייחס נייר העמדה ויש לנו את התייחסות הפרקליטות והסנגוריה. אני חושב, אם אני מבין נכון, העיקרון המרכזי שמוסכם על כולם הוא שאנחנו לא חושבים שהדיון יכול להיות מותווה על בסיס שיקולים תוצאתיים שהממשלה באה אליהם אלא יותר על בסיס הלימה. זאת אומרת, שהממשלה באה להחליט על חומרת העונש, שוועדת השרים לחקיקה באה להחליט על חומרת העונש, היא לא יכולה, כפי שאולי השתמע מהמנדט של הוועדה, לעשות את זה על בסיס שיקולים לא של שיקום ולא של מניעה כי אלה שיקולים שמאוד קשה לשקול כשמחליטים על העונש המרבי אלא הקריטריון המרכזי צריך להיות הלימה.

השאלה שבמחלוקת בצורה די ברורה היא עד כמה אנחנו יכולים לצפות שכאשר הממשלה מקבלת החלטה כזאת, כשוועדת השרים לחקיקה מקבלת החלטה כזאת, היא תדע את העלויות שלה. באופן גס אני אומר שהפרקליטות חושבת שזה כמעט בלתי אפשרי לחשב את העלויות והסנגוריה חושבת שצריך לפתח כלים, איזשהו כלי כדי שהממשלה תקבל החלטה ותעשה את זה על בסיס שיקולים.

היו"ר דליה דורנר: קודם הסנגוריה. נשמע איך אפשר.

חגית לרנאו: קודם כל, אין לנו תורה שלמה של איך אפשר.

היו"ר דליה דורנר: תרשי לי שאלה, לפני שאת ממשיכה. האם יש מדינה שיש סידור כזה?

חגית לרנאו: זה קיים בארצות הברית וגם באנגליה.

אורן גזל-אייל: באנגליה אני יודע שמה שקיים זה שהמועצה לגזירת הדין, הסנטסינג קאונסיל, נדרשת כשהיא קובעת הנחיות לענישה למחוקק, לקחת בחשבון ולהציג מידע על עלויות כלכליות, אבל זה בסנטסינג. השאלה אם זה אותו הדבר, סנטסינג גייד ליין ועונש מקסימום.

חגית לרנאו: אנחנו חושבים שזאת שאלה מסדר משני.

היו"ר דליה דורנר: מישהו כבר עשה את זה.

אפרת שהם: אנחנו רוצים לומר שמישהו עשה את זה. אנחנו לא יודעים איך בדיוק צריך לעשות את זה בארץ. אני חושבת שרצוי שאיזשהו גוף מחקרי-כלכלי ייתן את דעתו על השאלה איך אפשר לעשות את זה. זאת אומרת, אם אנחנו מניחים שזה חשוב שזה יהיה וזה לא פחות חשוב ממה שקיים היום למשל בתחומי הרווחה – ואם אנחנו מדברים על התחומים שלנו, היום עושים את זה לגבי כל מעון שיקום שרוצים להקים, כל תיקון שנוגע בתחומי הרווחה.

היו"ר דליה דורנר: כן. על כל דבר. על כל הצעת חוק שעולה, צריך לומר כמה כסף. השאלה אם החמרת המאסר, בהנחה שחלק מהאנשים יעברו את זה, זה יעלה יותר להחזיק אותם בבית סוהר. זה נראה לי כל כך קשה ולכן שאלתי אם יש דוגמאות איך אפשר לתת הערכה רצינאלית.

אפרת שהם: כן. קודם כל, אנחנו יודעים שעושים את זה. זה ברור שאלה משטרים שונים ממה שקיים בארץ ולכן צריך להתאים את זה לסביבה שלנו. אנחנו לא מחזיקים בסנגוריה הציבורית גוף כלכלי-מחקרי שיוודע לעשות את הדברים האלה.

היו"ר דליה דורנר: מציע החוק צריך לבדוק את זה.

אפרת שהם: כן.

חגית לרנאו: אני כן אתווכח עם המשפט הראשון שלך שהכול מוסכם. המצב כיום בארץ יוצר עיוות מוביל כי כל הצעת חוק, גם בתוך התחום הפלילי שיש לה משמעות של איזשהו סוג של טיפול, שיקום, ישר יש לה סעיף תקציבי והרבה רעיונות מצוינים נופלים כבר בשלב הזה כי אין כסף. לעומת זאת, כל הצעת חוק שמדברת על החמרה בענישה, בין אם מדברת על לקחת את עונש המקסימום ולהעלות אותו בשנה, ובין אם היא מדברת על הצעות חוק פרטיות של three strike laws, ששם בוודאי אתה יכול לעשות איזשהו חישוב, היא באה ללא שום סעיף תקציבי. כאילו יש מין סוג של אשליה שלפתור בעיות חברתיות באמצעות החמרה בענישה, זה לא עולה כסף או לפחות מי שהארנק שלו מוכן לשלם והדיון לא מתנהל בכלל ברובד הכלכלי, ולעומת זאת לפתור את אותן בעיות, לפעמים פתרונות לא פחות טובים, באמצעות טיפול ושיקום, זה תמיד עולה כסף ותמיד נעצר בשלב הראשון.

היו"ר דליה דורנר: זה ברור. אני רוצה להבין. לי חשוב איך עושים את זה. זה נראה יפה, אבל איך עושים את זה? אם אתם אומרים שיש במדינות אחרות, אתה אמרת שגוף אחר עושה את זה.

אורן גזל-אייל: לא שזה גוף אחר. זה גוף שלא קובע את עונש המקסימום. לא בודקים את ההשלכה של עונש המקסימום אלא בודקים את ההשלכה של עונש מוצא.

היו"ר דליה דורנר: אילו גולדברג היה מעביר את זה, היית עושה את זה. בסדר, אבל עכשיו יכול להיות, אני לא יודעת איך. אמרת שבארצות הברית יש את זה או באנגליה. השאלה אם יש דבר כזה, אם ממשלה רוצה להחמיר בעונש, יש כלי שהפרלמנט יודע כמה זה יכול לעלות כתוספת בתי סוהר. אתה מחמיר עונש ומיד אתה צריך להקים עוד בית סוהר. איך אפשר לעשות את זה?

אפרת פינק: התחלנו לאסוף חומרים בעניין. קודם כל, כמובן שכל מדינה עושה את זה בצורה קצת שונה, אבל בעיקרון מה שראינו מבדיקה מאוד מאוד ראשונית זה שאותם גופים מחקרניים שבדרך כלל נותנים שירותים למדינה הספציפית בהליכי החקיקה – כמו שאצלנו יש את גוף המחקר של הכנסת, שם יש כל מיני גופים שבעצם נותנים את השירות הזה כחלק מהסעיף התקציבי של החוק. בחלק מהמדינות זה מותווה יותר בכל מיני הנחיות ספציפיות, איך בדיוק

עושים את זה ובחלק מהמדינות לא מצאנו. אנחנו הוצאנו כמה מאמרים בעניין הזה אבל עוד לא נכנסנו לעומק לנושא, אבל ראינו שזה קיים, שעושים את זה ושה שונה ממדינה למדינה.

המחשבה שלנו הייתה שצריך איזשהו גוף מחקרי-כלכלי שייקח את זה על עצמו ויבדוק את זה לעומק, איך אפשר לעשות את זה כאן.

היו"ר דליה דורנר: את לא יכולה לדעת. נניח שהעונש היה שנתיים ואמרו שבע שנים. האם לוקחים בחשבון כמה אנשים הורשעו כאשר העונש היה שנתיים וזה נותן את המספר? איך עושים את זה?

אורן גזל-אייל: דווקא כמה אנשים זה פחות קשה. מה שיותר קשה זה בכמה הוחמר העונש.

היו"ר דליה דורנר: יש עוד בעיה. במדינת ישראל יש עונשי מקסימום ועונשי מקסימום גבוהים מאוד. הענישה, על פי מיטב זכרוני, עסקתי בזה שלושים שנים, היא מאוד רחוקה מעונשי המקסימום. ההעלאה הזאת, יש בזה יותר הצהרה מאשר מציאות כפי שכולנו יודעים. מה נעשה עם זה? אני לוקח את אותו מספר שהיה בשנה שעברה כך שיש לי מספר. איך אני יודעת מה יקרה? מה אני לוקחת? אני אומרת שאולי שנתיים, אז נתנו שנה. אם זה יהיה שבע, ייקחו שלוש וחצי. זה ממש דמיוני. אני אומרת את זה מהשטח המעשי.

חגית לרנאו: אנחנו מסכימים שברור שאי אפשר יהיה לחשוב על נוסחה מתמטית שמכפילים באחוז מסוים אבל קודם כל יש לא מעט דוגמאות של העלאת רף המקסימום ועל זה אנחנו מדברים. הרי יש גם דוגמאות על קביעת עונש מינימום. קביעת עונש מינימום, בוודאי שזה משדהו שאפשר לחשוב יותר.

היו"ר דליה דורנר: לגבי עונש מינימום, אני מסכימה.

אורן גזל-אייל: זה הרבה יותר פשוט.

חגית לרנאו: גם לגבי קביעת עונש מקסימום, נראה לי שצריך בכל אחת מהעבירות האלה, כשזה מוצע, לעשות איזושהי בדיקה שהיא יותר ספציפית. לראות למשל עד כמה רמת הענישה הנוהגת קרובה לעונש המקסימום. ככל שהיא קרובה יותר, ההערכה צריכה להיות שהעלאה של עונש המקסימום תשפיע יותר.

היו"ר דליה דורנר: ממצאות החיים, האם חוץ מזה שיש עונש מינימום או שאיזושהי פסיקה אומרת שלפחות תן לו, שב"חים, שלח אותו לבית סוהר.

אפרת פינק: עכשיו זה ייכנס יותר עם הבניית שיקול הדעת.

היו"ר דליה דורנר: בדרך כלל, הניסיון שלי מלמד שלא מתקרבים למקסימום. לא מתחילים לספור מהמקסימום.

אפרת פינק: זה נכון. אני רוצה לענות אבל בכמה מישורים. קודם כל, אני חושבת שהבניית שיקול הדעת, ככל שזה ייכנס ויגיע יותר לבית המשפט העליון, כן אפשר יהיה לדבר על טווחים שהם יותר ברורים בתוך הטווח הגדול שלפעמים קיים בעבירות. זאת קודם כל תשובה. אולי זה ייתן את הפתרונות וזה יקל גם על הערכות התקציביות.

דבר שני. מה שאני ראינו לפחות בארצות הברית זה שלפעמים נותנים טווח. זאת אומרת, אומרים החמרה כזאת יכולה להיות בין אפס למאה מיליון שקלים - סתם אני זורקת מספר - וקחו את זה בחשבון כשאתם מחוקקים. זה לא חייב לתת מספר חד-חד-ערכי כדי שבכלל ייקחו בחשבון את השיקול הזה. זאת עוד תשובה.

כאן אני רוצה לחזור לרגע למה שחגית אומרת. האנומליה בלקחת כן בחשבון את השיקולים התקציביים בתחומי השיקום והטיפול, שגם שם לא תמיד יודעים להעריך.

לא יודעים כמה שופטים ירצו לשלוח להליך טיפולי בסופו של דבר. לשופט יש הרי אופציות. הוא יכול לפעמים לשלוח להליך טיפולי, הוא יכול לפעמים לשלוח לבית סוהר. כשמכניסים את השיקולים הטיפוליים לגדר החקיקה, לא יודעים בפועל כמה זה באמת יעלה. יש גם הערכות וזה בדיוק אותו דבר במובן הזה כי זה תמיד תלוי בשיקול הדעת של השופט.

היו"ר דליה דורנר: אם הוא שולח לשיקום, את אומרת שאפשר להעריך.

אפרת פינק: כן. כמו שלוקחים את השיקול הזה בחשבון, כמו שלוקחים את השיקול התקציבי, בצדק, בחשבון בתחום הטיפולי, כך צריך לקחת אותו גם כאן בחשבון. זה לא אומר שבגלל זה לא יחקקו את ההחמרה וזה גם לא אומר כמה יתחשבו בשיקול הזה, אבל זה חייב להיות מובנה לתוך התהליך של קבלת ההחלטות.

חגית לרנאו: אני רוצה לומר משהו על הבניית שיקול הדעת. אפרת אומרת שבעתיד, כשהיו מתחמי ענישה מתוקפים, אולי יהיה לנו אפילו בייס ליין יותר טוב. אני חושבת שאפילו היום, התהליך שאנחנו רואים היום שקורה לגבי ההבניה, הוא תהליך שצריך להטריד גם מבחינה תקציבית.

היו"ר דליה דורנר: יש יותר ענישה סטנדרטית?

חגית לרנאו: לא. העובדה שתובע מחוזי, פרקליט מחוז, או אחראי על התביעות יכול לשלוח את כל התובעים ולדבר על זה נגיד שבעבירת שב"ח, שזה אחד הוויכוחים הגדולים שקורים כרגע, העונש חייב להיות מחדש לחצי שנה, על אף שכולם יודעים שיש הרבה מאוד פסיקה שנותנת ימים ספורים של עבירת שב"ח.

ענף אסיף גיל: לא העונש. המתחם.

חגית לרנאו: המתחם, אבל התזה שאומרת המתחם מתחיל משלושים ימים כשידוע, ואין על זה ויכוח, שיש הרבה מאוד פסיקה שנותנת היום פחות משלושים ימים, היא תזה שאומרת, אם היא תקבל – הרי יהיה קשה מאוד לשב"ח, זאת גם דוגמה טובה, לרדת מהמתחם כי לא מדובר כאן על שיקולי שיקום – כך שאם בית המשפט יקבל את התזה של שלושים ימים ומעלה, זה אומר שכמעט כל שב"ח שיגיע לבית המשפט, יקבל מינימום שלושים ימי מאסר. הדבר הזה, בוודאי שאפשר לחשב אותו. זה נראה לי אפילו כמעט קל.

אורן גזל-אייל: את לגמרי צודקת. הבעיה היא שכאן הגורם הוא לא המחוקק אלא כאן זה פרקליט המחוז והשופט.

חגית לרנאו: אבל בתוך המשטר שבו אנחנו נמצאים היום, שאם אנחנו מדברים – והוא לגמרי רלוונטי, זה מהלך שהיום קורה בשב"ח ויקרה בעבירות הקרובות בחודשים הקרובים ובשנים הקרובות – נראה לי שאולי פרקליט המדינה צריך לעשות את השיקול הזה, אבל מישהו צריך לעשות את השיקול התקציבי.

חיים ויסמונסקי: אבל זה מחוץ לסקופ הוועדה כי הוועדה עוסקת בהמלצות למחוקק.

אורן גזל-אייל: זה מחוץ לסקופ של הדין.

חיים ויסמונסקי: אמרנו שברגע שנדבר על בית המשפט, אנחנו בעצם פולשים לטריטוריה של ...

אורן גזל-אייל: אני לא חושב.

חיים ויסמונסקי: כך ראיתי את המסמך שלך. קראתי את ההערות של חגית.

אורן גזל-אייל: זה מחוץ לסקופ של המסמך שלי כי זה לא עוסק בשאלה איך אנחנו מנחים את ועדת השרים או את המחוקק. זה לדעתי לא מחוץ לסקופ של הוועדה כי הוועדה יכולה

לתת המלצות גם לפרקליטות המדינה וגם לתביעות המשטרות. המלצות מדיניות. אולי לא לשופטים.

היו"ר דליה דורנר: הניסוח הוא רחב.

אורן גזל-אייל: בוודאי לגורמי אכיפה אחרים, לתת המלצות.

חיים ויסמונסקי: אבל איך אתה מתנגש באופן ישיר עם השיקולים המהותיים, אנחנו גם ציינו את זה במסמך שלנו. המחוקק אומר לבית המשפט, ובעקבות זה אני חושב שאנחנו נגזרת ממה שהוא אומר לבית המשפט – הכוונה, אנחנו, התביעה – אומר לך מה הם השיקולים והשיקולים האלה הם מהותיים והם לא כספיים. אם אתה הולך לשם, בעיניי הייתי אומר שזה טקטית לא נכון לוועדה, אם יורשה לי בכל זאת לומר את זה.

היו"ר דליה דורנר: גם אם אפשר, זה לא אומר שצריך.

חיים ויסמונסקי: אני לא בטוח. אם אתה נכנס חזיתית ואתה בעצם בעיניי מתנגש חזיתית עם חוק הבניית ענישה, ואז הוא מכתוב לך את השיקולים. אגב, הוא מכתוב עיקרון הלימה לפני עיקרון השיקום וכולי וכולי. אם אתה מייעץ את זה למחוקק, המחוקק יכול באמת לשקול את השיקול הכלכלי וזאת הדרך היחידה לדעתי להכניס את השיקול הכלכלי בהמלצות הוועדה. אני לא מצליח להבין את הדרך.

אורן גזל-אייל: אני לא בטוח. היום כאשר פרקליט מחוז או גורם בתביעות מקבל החלטה לגבי מתחם הענישה, הוא מונחה לכאורה לפי החוק על פי כמה קריטריונים. ראשית, הקריטריונים מופשטים ובחלק גדול מהמקרים הם כבר היום מנחים לטעון למתחמי ענישה שהם גבוהים מרמת הענישה הנוהגת. אני מניח שזה מתוך תפיסה שרמת הענישה הנוהגת לא משקפת נכון את עיקרון ההלימה. אפשר להסכים אתה ואפשר לא. הוועדה בהחלט יכולה לבוא ולומר שעיקרון ההלימה לא מחייב החמרה ודרך אגב, גם ועדת גולדברג אמרה את זה.

ענף אסיף גיל: לא בונים מתחמים בשאיפה להרים.

אורן גזל-אייל: אין הנחיה כללית. אני מניח, אני לא יודע, לא ראיתי את כל ההנחיות אבל אני מניח שאין הנחיה כללית לפרקליטות להעלות את רמת הענישה. ודאי שלא. בוודאי שכן יש הנחיה של ראשי יחידות לגבי עבירות ספציפיות שכאן אתם צריכים לטעון – לפרקליטים – למתחם כזה וכזה הגם שהוא גבוה מרמות הענישה הנוהגות. את זה אני אומר מידיעה אישית.

חיים ויסמונסקי: הוא דוחה את המתחם.

אורן גזל-אייל: ודאי שבית המשפט דוחה בחלק מהמקרים. זה התפקיד שלו.

חגית לרנאו: זאת לא השאלה. השאלה אם הגורם הכלכלי צריך להפוך להיות חלק מקביעת המדיניות הכוללת.

אורן גזל-אייל: אני אנסח את זה אחרת. עיקרון ההלימה מחייב דבר אחד מאוד ברור וזה איזשהו סדר בין העבירות, מה יותר חמור ממה, סדר שהוא יחסית מוסכם. הוא לא נותן לך כמעט שום הנחיה לגבי רמת הענישה הכוללת והמחקרים בתחום הזה אומרים שבכל מקום בעולם תשאל אנשים ברחוב מה רמת הענישה ההולמת, אז הם יגידו לך שרצח חמור מאונס, אונס חמור משוד, שוד חמור מגניבה, תהיה הסכמה די ברורה. אבל לא תהיה הסכמה בכלל על מה צריך להיות העונש ההולם בכל אחת מהעבירות האלה. לכן בפירוש אפשר להחליט שכשקובעים את רמת הענישה, מה שנקרא הקרדינאלית – זאת אומרת, המספרית, לא הסדר של חומרת העבירות – מותר לך לשקול המון דברים. אתה לא יכול להגיד לי מה צריכה להיות רמת הענישה לפי עיקרון ההלימה. בארצות הברית עונש מוות על רצח יכול להיות ובנורבגיה אתה יכול לרצוח מאתיים אנשים והמקסימום הוא עשרים שנות מאסר. זאת אומרת, שתי השיטות האלה עומדות בעיקרון ההלימה. כשאתה לוקח את הכול בחשבון, אני חושב שלוועדה מותר להחליט לשקול גם שיקולים כספיים כשאנחנו קובעים את רמת הענישה הקרדינאלית ולהגיד תשקלו את זה לפחות.

חיים ויסמונסקי: התפיסה של הפרקליטות צריכה להיות, כך אנחנו תופסים את עצמנו, שהחוק קובע לשופטים ולא קובע לתביעה, אבל די מהר, ברגע שהובהר על ידי יושב ראש ועדת החוקה שכרגע שלוש נקודות לא ממשיכים עם עונשי מוצא, זמן קצר מאוד לאחר מכן אנחנו החלנו על עצמנו – אני לא בטוח שהסנגוריה הציבורית מתייחסת לזה כמו שאנחנו, אבל כך אנחנו מתייחסים לזה, כי אני שמעתי אותך באחד הכנסים – אנחנו מתייחסים לעצמנו כמי שצריכים להציע לבתי המשפט למשל מתחמים. הרי לכאורה יכולתי לומר לבית המשפט שזאת המלאכה של בית המשפט ואני אמשיך לטעון את הטענות.

היו"ר דליה דורנר: אתה רוצה לעזור להם.

חיים ויסמונסקי: אנחנו תופסים את עצמנו כמי שמחויבים, שהחוק מקרין עלינו. למעשה אנחנו נגזרת.

היו"ר דליה דורנר: החוק צריך לקבוע את המתחם ואתה בא לבית המשפט ואומר מתחם בעוד ששנים רבות הייתם נמנעים בכוונה תחילה ואומרים תטיל עונש חמור ולא היית אומר תטיל ארבע שנים אלא אם הגעת להסדר טיעון.

חיים ויסמונסקי: נכון.

היו"ר דליה דורנר: לא עשיתם את זה ברמה עקרונית. לא שלא ידעתם לעשות. ידעתם. זה לא משנה אם זה מתחם או ציון מספר, פשוט אני רואה שהדברים השתנו. אתה יודע, אני פרשתי ב-2004 וזה היה נגד האתוס של הפרקליטות.

חיים ויסמונסקי: ה-DNA של התובע.

היו"ר דליה דורנר: אין דבר כזה שיציעו לי עונש. הם יגידו חמור, הם יגידו זה או זה.

חיים ויסמונסקי: חוץ מהסדר ועונש מקסימום. אני רוצה ללכת צעד אחד קדימה. אם אנחנו תופסים את עצמנו כמי שצריכים להציג היום את מתחם העונש, זאת אומרת שאנחנו מונחים על ידי החוק. כלומר, אנחנו לוקחים את השיקולים של החוק ומרכיבים אותם עליהם.

היו"ר דליה דורנר: זה מה שאתם עושים. קודם כל אני רוצה לדעת מה אתם עושים. אם אני מבינה, ישבתם וכבר הכנתם רשימה מלאה?

חיים ויסמונסקי: לא. יש לנו פורום מקצועי ששותפים בו נציגים מכל יחידות הפרקליטות והוא מפקח על ידי שוקי למברגר.

היו"ר דליה דורנר: אתם מקימים לכם איזשהו מתחם של ענישה.

חיים ויסמונסקי: כן. צריך לזכור שזה לא רק לפי עבירות אלא זה כל עבירה לפי נסיבותיה.

היו"ר דליה דורנר: כן. בסדר.

חיים ויסמונסקי: לכן זאת רשימה רחבה.

היו"ר דליה דורנר: זה הרעיון. קודם כל צריך לדעת שזה קיים.

אורן גזל-אייל: יוצאות הנחיות עם מספרים לפרקליטות?

חיים ויסמונסקי: עוד לא יצאו. כרגע זה ברמה של בתוך היחידות. זה גם לא כתוב בצורה פורמלית. אנחנו יודעים שמחר בבוקר אם אנחנו נוזז מילימטר לכאן או לשם, זה יהפוך למסמך שאי אפשר לזוז ממנו. כל מיני שיקולים כאלה. אנחנו גם מקבלים פידבק מבתי משפט. למשל, אני יכול לומר כאן, כאשר בית משפט עליון יקבע מתחם באיזושהי עבירה בנסיבות מסוימות, נהפוך

את זה כבר כמובן למה שמחייב אותנו ואז לא נעשה את המחקר המשפטי אלא בתיק הבא נביא פשוט את פסק הדין של בית המשפט העליון ונגיד שהנה המתחם. כלומר, אנחנו מעריכים שבעבירות המרכזיות היותר שכיחות, שבי"חים, אני מניח שזה יקרה עם הזמן בהריגה, בסחר בסמים ובעבירות מין כאלה ואחרות, פשוט נבוא כבר עם הפסיקה של היום. כלומר, העבודה כרגע היא לתקופת המעבר.

כך או כך, אני רוצה רגע להתמקד. אנחנו מחילים עלינו את הוראות החוק. מה זה הוראות החוק במקרה זה? שיקולים שהמחוקק קובע כשיקולי חובה. אני חושב, אני אגיד את זה בצורה כמעט בוטה, שאם אני אשקול שיקול כלכלי, יתכן שאני אעמוד במצב של ניגוד עניינים, שאני נוגד את הוראות החוק או שאני מפעיל שיקול זר לעניין.

אסף וסרצוג: מה האינטרס שלך? מה השיקולים שאתה רואה לנגד עיניך?

חיים ויסמונסקי: מה שהחוק מחייב אותי. מתחם העונש ההולם, עיקרון ההלימה, עיקרון השיקום, לקחת בחשבון הסדרים.

אסף וסרצוג: אבל חלק מהטיעונים שאתה בא להשיג, זאת גם איזושהי רמה של תועלת ציבורית. אתה קובע לבן אדם מתחם מסוים של עונש או לא לוקח לצורך העניין שיקולים של תועלת כלכלית בתוך השיקולים שלך, בכלל.

חיים ויסמונסקי: אני אומר עוד פעם. אגב, בכל מיני מצבים אחרים בית המשפט העליון עצמו אמר שלא ראוי שעוסקים בנושאים חוקתיים כאלה ואחרים למשל לשקול שיקול כלכלי.

אפרת פינק: זה לא מה שהוא אמר, שלא ראוי לשקול שיקול כלכלי. הוא אמר שהשיקול הכלכלי לא יכול להיות שיקול מכריע כשאתה מדבר על זכויות אדם. זה משהו אחר לגמרי. זה לא שאתה לא יכול לשקול שיקול כלכלי. ברור שאתה שוקל שיקול כלכלי.

חיים ויסמונסקי: אני יודע שהמחוקק מנה רשימה מאוד מפורטת חסרת תקדים בחקיקה לשיקולים שקשורים בביצוע העבירה, שקשורים מחוץ לביצוע העבירה. לכן זה פרי מחשבה ופרי עשייה והתוצאה החקיקתית היא תוצאה מוגדרת. זה לא שאני הולך על חוק משנות ה-70 וכבר כולם יודעים שהוא ארכאי ואז מתחילים להרכיב עליו את החקיקה השיפוטית, כזאת או אחרת. כאן זה טרי וחדש. אני לא בטוח שאני יכול לשקול את השיקול הזה. אגב, אני גם לא בטוח שזה יצא טוב לצד אחד של המתרס כי לצורך העניין אנחנו משני עברי המתרס. יכול להיות שהשיקול הכלכלי יגיד בנסיבות מסוימות להחמיר את המצב. לא תמיד שיקול כלכלי אומר שיקום ולא מאסר. הוא יכול לומר ההפך.

חגית לרנאו: לא מדברים בכלל על השיקום. השיקום הוא חריגה מהמתחם. אנחנו מדברים על קביעת המתחם. המחוקק בוודאי אמר בשיקולים לקביעת המתחם שהענישה הנוהגת היא עונש. נכון, הוא לא אמר שאנחנו עושים דליט ועכשיו כל אחד אומר מה נדמה לו שהיה צריך להיות אם היו שואלים אותו. אז השאלה מה קורה ובאמת זאת שאלה שראוי לא להתחמק ממנה אלא להגיד מה קורה כשהפרקליטות היום, בנקודת הזמן הזאת שהיא יושבת בה, מסתכלת על הענישה הנוהגת ואומרת שהיא רואה שהענישה הנוהגת נעה בין מאסר על תנאי לשנה-שנה וחצי מאסר, אבל היא חושבת שהיא צריכה לשלוח את הנציגים שלה לבית המשפט ולטעון שהענישה, המתחם הראוי, הוא בין שישה חודשים לשנה וחצי כי היא חושבת – אני, התביעה, רק אני ולא המחוקק ולא אף אחד אחר. המחוקק אמר שייקחו בחשבון גם את הענישה הנוהגת – שאת כל המקרים האלה שבת המשפט עד היום התירו מאסרים על תנאי, הם לא ראויים והיא רוצה להעלות את רף הענישה. זה הסיפור. כשהסיפור הזה קורה, השאלה אם השיקול התקציבי הוא שיקול רלוונטי.

היו"ר דליה דורנר: שמעת. על פי דעת הפרקליטות, זה שיקול לא רלוונטי. לכל היותר יפתחו עוד כמה בתי סוהר.

מרדכי קרמניצר: אני רוצה לחזור לרגע לדיון שהיה כאן בשאלה של העלות התקציבית. כאשר מגישים הצעת חוק, לדעתי ברור שמה שכתוב בהצעת החוק חייב להיות אמת ולא ההפך מזה. אם כותבים הצעת חוק שרוצה להחמיר את הענישה, שאין לזה השלכות תקציביות ---

היו"ר דליה דורנר: זה לא נכון.

מרדכי קרמניצר: זה לא נכון. לכן אי אפשר לכתוב את הדבר הזה. מה כן אפשר לכתוב עוד לפני שאנחנו יודעים על מחקרים ועל שיטה. נדמה לי שאנחנו יכולים לכתוב שיש סבירות שאם אתה תעלה את הרף, תהיה לזה השפעה בכיוון של החמרת הענישה במאסר ושלדבר הזה יש עלויות, שהדבר הזה לא ידוע אבל שצפויה להיות לזה עלות תקציבית שגובהה לא ידוע. אני חושב שזה דבר שחייבים.

היו"ר דליה דורנר: היום הם כותבים שאין לזה עלות תקציבית.

אורן גזל-אייל: אבל אם יש לזה עלות תקציבית, אין חובה על פי התקנון לכתוב?

אסף וסרצוג: מעל חמישה מיליון.

אורן גזל-אייל: אבל אתה לא יודע.

ענף אסיף גיל: לכתוב את התקציב, חייבים.

אסף וסרצוג: חייבים.

ענף אסיף גיל: זה נכון שהצעת חוק, כל מה שהיא עושה, היא מעלה עונש ממספר למספר ואז לא שלא כותבים אלא כותבים אין.

אסף וסרצוג: הצעת חוק נחשבת כתקציבית. בהמשך למה שנאמר כאן עכשיו. הרבה הצעות חוק, לאו דווקא שקשורות בתחום הפלילי, קשה לאמוד את העלות התקציבית שלהן. לשם כך יש מה שנקרא הנחות או מודלים כלכליים. אתה מקבל איזושהי הנחת עבודה, אתה מקבל איזושהי הצעת חוק מסוימת ויוצא עם הנחות עבודה. ההנחות האלה מבוססות על כל מיני דברים. אתה מבסס אותן על בסיס מחקרים, על בסיס נתונים, על בסיס ידע שיש לך או התייעצות עם אנשים אבל עצם העובדה שקשה לאמוד, ויכול להיות שבמקרים מסוימים זה בלתי אפשרי ---

היו"ר דליה דורנר: זה לא פוטר אותך מלתת.

אסף וסרצוג: בדיוק. זה תפקידנו לצורך העניין. כשזה יבוא, אני חושב שיש כאן מספיק אנשים שישמחו לתרום מהידע ומהניסיון שלהם כדי כן לבסס הנחות שהן טובות. אפשר גם לומר שחלק מהעניין זה בעצם לימוד אחורה, לקחת עונשים שהחמירו בהם בעבר ולראות מה הייתה ההשפעה. מן הסתם לא נוכל לעשות את זה מהיום קדימה, אבל צריך לקחת את העונשים או בעצם הצעות חוק שאפשר לקחת אותן אחורה, לגזור מזה ודרך זה בעצם להבין מה הייתה ההשפעה.

בהקשר למה שדיברנו, אין ספק שהעלות הכלכלית היא לא חזות הכול. בטח שזה קשור לעניינים של זכויות אדם ושיקולים חברתיים כאלה ואחרים. אני יודע שמנדט הוועדה הוא לשקול את השיקולים הכלכליים האלה אבל עצם העובדה שהוועדה קיבלה את המנדט הזה מעיד על כך שהנושא הזה הוא בעל חשיבות מסוימת והוא הוצג בצורה כזאת או אחרת. אני חושב שזה כן דווקא דבר מאוד משמעותי ולו מהסיבה שהתועלת הציבורית לא נמדדת רק אם אני לוקח בן אדם ושם אותו בכלא והרחקתי אותו מהחברה אלא היא גם נמדדת, כמו שדיברנו, האם מאסר הוא עונש אפקטיבי או לא אפקטיבי, האם אחר כך הבן אדם חוזר לקהילה או שהופך לפושע בדרגת חומרה גבוהה יותר מכפי שהיה קודם ואז בעצם גם לא עשיתי הרתעה, לא שיקום, לא הלימה וכן הלאה.

אורן גזל-אייל: הלימה אולי כן.

אסף וסרצוג: כנראה שלא. אין ספק שצריך לשקול את זה. אני לא יודע באיזו מידה אבל זה חייב להיות חלק מתוך השיקול.

אפרים ברכה: אם בן אדם נכנס למאסר, יש לך פחות נזק. לשם כך צריך גם את הכלים.

אסף וסרצוג: באותה תקופה.

אפרים ברכה: כן, באותה תקופה.

חיים ויסמונסקי: נאמר כאן שבמסגרת ההנחות שאפשר להניח לצורך שקלול העלות המשוערת של החמרה וענישה, אפשר לקחת מקרי עבר. אני מניח שזה ברור שיש הבדל מבחינת סוגי העבירות, מידת ההחמרה ודברים מהסוג הזה ולכן אתה יכול לקחת עבירה מסוימת שהעבריינות בה מתאפיינת ברצידיביזם גבוה יותר לעומת עבריינות אחרת שהיא עבריינות יותר רצינואלית ולהגיע לתוצאות אחרות. לי זה נראה בלתי אפשרי בעליל. אני חושב שזאת המלצה שכמובן אנחנו מצטרפים אליה וכתבנו גם בנייר. כרגע נראה לנו שאין ביסוס מחקרי. אף אחד לא הניח כאן נייר שמראה ביסוס מחקרי שאפשר להשתמש בו היום. אם תהיה כאן הצעה לבנות גוף מחקר או דברים מהסוג הזה, אבל בוא נגיד שלייבא שני מאמרים מארצות הברית ועוד הנחות לגבי עבירות עבר, לעניות דעתי – והיא באמת מאוד ענייה בהקשר למתודולוגיה ודברים מהסוג הזה כי זה לא העולם שלי – זה נראה לי קלוש.

היו"ר דליה דורנר: זה באמת לא עניין של מחקר. העניין הוא עקרוני. כנראה עם הנחות אפשר, אם זה רלוונטי, אבל לגבי החוק, כיוון שנאמר שכל חוק שמגישים צריך לומר אם יש לזה עלות כלכלית וצריך להתייחס לעלות הכלכלית, כך שבדואי אי אפשר לכתוב שאין לזה השפעה.

אורן גזל-אייל: ואז עולה השאלה מהי ההשפעה. אם כותבים שיש עלות.

חיים ויסמונסקי: לדעתי במצב הנוכחי, בכלים הנוכחיים, הדבר היחיד שתוכל לכתוב זה כמו שנאמר כאן קודם, לא ידוע.

אורן גזל-אייל: אפשר להציע הצעת חוק שכתוב עלות לא ידועה?

אסף וסרצוג: לא. מי שמגיש את הצעת החוק יכול לכתוב, בעצם מחויב, עלות תקציבית ואז הוא צריך להתייחס. בסופו של דבר, כשזה מגיע למשרד האוצר, אתה חייב להתייחס לדבר.

היו"ר דליה דורנר: יש הצעת חוק והמגיש כותב עלות לא ידועה. אז זה מגיע אליכם ואתם עושים הערכה.

אפרת פינק: אבל היום זה לא קורה.

אסף וסרצוג: אני לא יודע להגיד לכם בתקופתי, אבל אפשר לבדוק אחורה דוגמאות להצעות חוק ונראה מה הייתה תגובת משרד האוצר ממנה נוכל ללמוד. ממה שאני הספקתי להגיש התנגדויות כאלה ואחרות או תמיכות בהצעות חוק כאלה ואחרות, הצעת חוק שהיא מעל חמישה מיליון שקלים – אל תתפסו אותי במילה – בסופו של דבר חייב להיות מקור תקציבי. זה בעצם החסם או לא החסם לדבר הזה. אם עכשיו הממשלה רוצה להחמיר ענישה, בוודאות הולכת להגדיל את הענישה בעשרה מיליון שקלים, וזאת הערכה, היא צריכה לדעת מה המקור שעומד לדבר הזה. אני חושב שזה משהו שאי אפשר להתעלם ממנו.

אפרת פינק: אבל אתה לא מתחמק מהחובה בעצם להראות מקור תקציבי בזה שאתה כותב שאין הערכה תקציבית?

אסף וסרצוג: אין ספק שכן.

אפרת פינק: זה מה שקורה היום.

אסף וסרצוג: ודאי שבסוף זה יגיע לוועדת שרים ואז יעמוד מציע החוק ויאמר שזה יכול להשפיע כך ויכול להשפיע אחרת, יכול להיות שזה דווקא ימעיט את הענישה במקומות אחרים כי אנשים יותר יפחדו והביטוח ירד. אתה יכול להביא לאין סוף דברים ולומר שאי אפשר לדעת ואז בסוף ועדת שרים מחליטה. אם ועדת שרים מחליטה שכן, אז כן.

אורן גזל-אייל: אני רוצה להגיד לך שגם אם הייתה הערכה מדויקת, בעבירות נדירות יחסית העלות תהיה נמוכה. מכפילים את העונש בעבירה שהיא יחסית נדירה, זה לא יגיע לחמישה מיליון, בעוד שאם מכפילים את העונש בעבירה שהיא יותר נפוצה, אפילו לא מכפילים אלא מוסיפים קצת, המספר עולה.

ענף אסיף גיל: על כל החלק העליון של המסמך כולם הסכימו אבל שכחנו שכל החלק הראשון דיבר על כך שבכלל לא צריך לנטות להחמרת ענישה.

אורן גזל-אייל: השאלה אם אנחנו יכולים לצאת עם המלצה שלפחות בכל הצעת חוק שמחמירה ברמת ענישה, צריך שיהיה כתוב שיש לה עלות תקציבית שאיננה ידועה.

היו"ר דליה דורנר: האם בכלל מותר לכתוב.

אסף וסרצוג: בסוף צריך להיות מאמץ מצד הגוף שמציע את ההצעה.

היו"ר דליה דורנר: מה קורה היום? כותבים שאין לזה עלות.

אפרת פינק: בפעם שעברה הייתה כאן רחל גוטליב ששנים הייתה אחראית על נושא החקיקה והיא אמרה כאן את זה. היא אמרה שאם לא כותבים שום דבר או שכותבים שאין עלות.

חיים ויסמונסקי: מה לגבי ההמלצה להקים גוף מחקר?

אורן גזל-אייל: אני העליתי אותה, אבל אני לא יודע.

היו"ר דליה דורנר: אנחנו רוצים שיקבלו את ההמלצות.

אסף וסרצוג: דיברנו על זה.

היו"ר דליה דורנר: מי יהיה גוף מחקר?

אסף וסרצוג: צריך להיות איזשהו מחקר. אני לא יודע אם גוף מחקר, אבל מחקר.

אורן גזל-אייל: זה חלק מהעניין. אם אתה רוצה משהו שהוא סיסטמתי, זה חייב להיות גוף.

אסף וסרצוג: לא נמצא כאן נציג שב"ס, אבל בסופו של דבר הם גם יצאו עכשיו למחקר ארוך טווח של חמש שנים שבודק רצידיביזם.

אורן גזל-אייל: יש הבדל בין מחקר ארוך טווח לבין מחקר שוטף. יכול להיות אדם אחד שעומד בראש יחידה שרק עושה מיקור חוץ למחקרים. אין בעיה. אני ודאי אעדיף את זה כחוקר שעשוי ליהנות ממיקור חוץ.

אסף וסרצוג: יש צורך במחקר.

אורן גזל-אייל: אז עולה השאלה אם אנחנו חושבים שכל החלטה מהסוג הזה, אנחנו רוצים.

היו"ר דליה דורנר: מי בכנסת עושה? הרי אנשים מגישים חוק. מי בודק להם את העלות?

אסף וסרצוג: כל גוף עושה את זה לעצמו.

היו"ר דליה דורנר: אני מדברת על הצעת חוק ממשלתית.

ענף אסיף גיל: משרד האוצר.

היו"ר דליה דורנר: יש די הרבה הצעות חוק פרטיות.

אפרת שהם: אני רוצה להגיד משהו על עלות תועלת. מדברים כל הזמן על העלות ואנחנו כמובן רוצים לדבר על התועלת. אני מקבלת שקשה מאוד להעריך בנתונים שיש לנו למה ציפו מהחמרה בענישה. אנחנו לא יודעים לכמה זה ימשוך את זה קדימה. ראשית, זה לא שני מאמרים שנעשים בארצות הברית כי הנושא של מחקר עלות תועלת בעשור האחרון, הוא אולי המחקר האיני ביותר בקרימינולוגיה המינהלתית ויש לנו מרכזים למחקרי עלות תועלת. למשל המחקר שאסף הזכיר שאנחנו עושים בשירות בתי הסוהר, אנחנו עובדים עם יועץ אמריקאי, עם ג'ון רומן, שהמומחיות שלו היא עלות תועלת. התקיימה אתו פגישה לפני חודש בכינוס בארצות הברית והצטבר הרבה מאוד חומר מחקר בנושא של עלות תועלת. אנחנו כאן סביב השולחן קצת מנחשים, אבל זה לא אומר שבעולם לא נעשית הרבה מאוד עבודה על מודלים של עלות תועלת.

לגבי התועלת. אנחנו עובדים היום עם טבלאות חיים ואנחנו מראים באמת שכל שנה בכלא מוסיפה אחוז מסוים שניתן למדוד אותו לגבי חזרה למועדות. כלומר, מבחינתי התועלת השלילית שאתה דיברת עליה היא גם מרכיב בעלות הכלכלית וכאן אנחנו כבר כן יודעים לעשות איזה שהם שיקולים רציונאליים. אנחנו לא יודעים לומר אם החמרה בענישה בעוד שלוש שנים תגרום לשופטים לעלות בענישה הנהוגה בעשרה או בחמישה אחוזים ואנחנו כן יודעים לנבא אם העלייה בהחמרה, אם אמנם, מה תהיה ההשפעה על מועדות והיא תמיד השפעה שלילית והיא השפעה שיש לנו מספיק מחקרים היום כדי שנוכל לומר שאנחנו יודעים להעריך. אנחנו קצת עושים לנו עבודה קלה כאן בוועדה. אנחנו אומרים שזה בלתי ניתן למדידה אבל עד שיהיה גוף מחקר. מצד שני אנחנו מבינים שלהקים גוף מחקר, כנראה לא יזכה להתלהבות גדולה ולכן אנחנו מוותרים עליו. נדמה לי שלא כל כך אפשר להתחמק מתי שהוא מהאמירה שאנחנו, כשאנחנו מחוקקים חוקים, אנחנו די מעריכים ומנחשים ופשוט נוטים לא להתייחס לנתונים כי זה משהו שכן נעשה בעולם ונעשה היום בצורה מקצועית וכן כדאי ללמוד ממנו ולרכז אותו ולעשות איזשהו ניתוח על מחקרי עלות תועלת ולראות מה הקשר שלהם להחמרה בענישה.

אנחנו לקראת סיום העבודה וזה לא משהו שיעשה תוך חודש או חודשיים, אבל אם אנחנו רוצים לדבר על המלצות אופרטיביות, בעיניי גוף מחקר הוא משהו מאוד מאוד קריטי. זאת הייתה הערה קרימינולוגית.

אורן גזל-אייל: אני רוצה קודם כל להסכים אתך לגבי הנושא של העלות של החמרת הענישה. אני חושב שאנחנו כן נתייחס לזה בהמלצות. כמובן זה יהיה בדיון אבל אנחנו בוודאי נציע להתייחס לזה. הנקודה היא שמה שאנחנו מדברים עכשיו, זה דבר יותר ממוקד. בדיון שהיה כאן סביב העלות התקציבית. יש הבדל בין עלות תקציבית לבין עלות תועלת.

היו"ר דליה דורנר: עלות תועלת במובן הרחב.

אורן גזל-אייל: עלות תועלת במובן הרחב.

היו"ר דליה דורנר: אולי בכלל לא צריך להעלות אותו כי זה רק גורם נזק. זה לא מפחית את העבירות אלא דווקא מעלה.

אורן גזל-אייל: למשל את יכולה להחליט שעיקרון ההלימה שולט ולא חשובה לנו בכלל השאלה אם נגרום לעוד רצידיביזם או לא, מצד אחד, ומצד שני בכל זאת להחליט שהעלות התקציבית היא כן שיקול בענישה. זאת לא גישה שאני תומך בה, אבל יכולה להיות גישה כזאת

שאומרת שעלות תקציבית חייבת לעמוד לפי תקנון הממשלה ואם זה מעל תמישה מיליון, זה חייב לעבור פרוצדורה. אלה דברים שונים לדעתי. אלה לא מבחני עלות תועלת.

מרכזי קרמניצר: יש הצעה במסמך של הפרקליטות שאנחנו נכלול הצעה לערוך בחינה כוללת של כל העונשים הקבועים כיום לצד העבירות. זאת הצעה שיש בה סיכון כי השאלה מה יהיה התוצר הסופי של בחינה כזאת, שגם אם הוא לא יהיה שינוי דרמטי מבחינת מה שיש היום, הוא מסוכן מהבחינה הזאת שהיום יש תחושה במערכת שחלק גדול מהעונשים הם עונשים דרקוניים ולכן הם לא ממש מדריכים שופטים כשהם דנים. לעומת זאת, אם יהיה משהו עדכני ודרקוני, זה יהיה רע מאוד. לכן אני אומר שיש כאן צד של סיכון. מצד שני, ברגע שמדברים על הלימה, ברגע שנכנסים באופן יותר רציני ---

היו"ר דליה דורנר: הרי לכן לא עבר החוק של גולדברג. הוא אמר תקימו איזו ועדה.

מרכזי קרמניצר: אחד הדברים העקומים במערכת שלנו הוא העונשים המרביים.

היו"ר דליה דורנר: אין להם שום קשר לעונשים שנותנים היום.

מרכזי קרמניצר: הם באמת דרקוניים. אין שום דמיון ביניהם לבין העונשים שמקובלים במדינות אחרות. זאת באמת שאלה, כשאנחנו עוסקים בנושא הזה, אם אנחנו עוברים על זה לסדר כאשר אז לפחות צריך להגיד על זה משהו.

היו"ר דליה דורנר: צריך להגיד. אני מבינה שעונשי המאסר בארץ, גם אם לא סופרים את הבעיות הביטחוניות ואת העונשים הביטחוניים, הם מהגבוהים בעולם. אחרי ארצות הברית אנחנו מצטיינים.

חיים ויסמונסקי: ענישה בחוק או ענישה בפועל?

היו"ר דליה דורנר: בפועל.

חיים ויסמונסקי: בחוק יש את הדוגמה שאני חושב שהיא הכי מדהימה, שזה הדחת קטין לסמים. זאת העבירה שהעונש בצדה הוא החמור ביותר שהוא לא מאסר עולם חובה כי מאסר עולם רשות זה עשרים שנים. זה העונש החמור ביותר. אני פעם הלכתי וחקרתי את זה והעונש החמור ביותר שאני מצאתי – אשמח אם מישהו יתקן אותי – זה שש שנות מאסר בעליון לאדם שהזריק הרואין – הנסיבות החמורות ביותר – לקטין מאוד צעיר מספר רב של פעמים והפך אותו למכור לסמים. כלומר, הנסיבות החמורות ביותר, שש שנים עם עבר פלילי מכאן ועד להודעה חדשה. משמע ש-25 שנים זה רחוק וזה בכלל לא רלוונטי. הנה, אני אומר את זה מהצד של התביעה. הרפורמה בדיני עבירות זה דבר גדול.

היו"ר דליה דורנר: יש עונשים מקסימאליים בלתי סבירים בהרבה מאוד מקרים עם הצעות חוק שלפעמים יש בהן פופוליסטיקה כי מבחינת הציבור זה נראה אבל לא רואים את התמונה הכללית. לכן אנחנו יושבים כאן. כך פנה אלי בני בגין בזמנו והוא הסביר לי איך העניין הגיע אליו. צריך לבדוק באיזושהי מערכת רציונאלית ולהמליץ עליה עם איזונים נכונים.

מרכזי קרמניצר: יש עוד דבר שאני רוצה להעלות, במיוחד בעקבות הדברים שאתה אמרת והתשובה שנתן לך אורן שאני רוצה טיפה להמשיך אותה. הרי בסוף כשהולכים לקבוע מה הולם, אתה יכול ללכת על עונש הולם נמוך ועל הולם גבוה.

היו"ר דליה דורנר: מה הולם, זה לא אומר כלום.

מרכזי קרמניצר: אין לנו אמת מידה אמיתית לדבר הזה.

אורן גזל-אייל: חוץ מההשוואה, חוץ מהמצב הנוכחי, לרמת הענישה הנוהגת.

מרדכי קרמניצר: אין לנו. השאלה אם אנחנו יכולים להתכנס בוועדה סביב אמירה שהולכים על הולם נמוך מהשיקולים שאנחנו כל הזמן מדברים עליהם, של הנזקים, של חוסר הטעם, של חוסר האפקטיביות. כלומר, אנחנו בתוך ההולם אבל באופציות השונות שההולם מאשר, אנחנו ממליצים ללכת על ההולם הנמוך.

אורן גזל-אייל: איך תנסח את זה כאן כהמלצה של ועדה? לשופטים?

חיים ויסמונסקי: זאת נראית לי התערבות ישירה בשיקול הדעת.

היו"ר דליה דורנר: לי זה נראה בעייתי מאוד.

אורן גזל-אייל: הדרך היחידה היא הצעתי, ואנא, אל תשלפו את כל המאמרים שאמרתם בהם ההפך, היא שיכול להיות שהדרך היחידה להתמודד עם הסיטואציה הזאת היא להקים איזושהי ועדה לגזירת דין שבין השיקולים תצטרך לשקול את השיקול הכלכלי עם מבחני הלימה.

חיים ויסמונסקי: חלק ב' של גולדברג.

אורן גזל-אייל: עם התוספת הכלכלית שכרגע אמרתי. תזכרו שההחלטה של ועדת חוקה הייתה לא לדחות את חלק ב' אלא לדחות אותו בזמן. זאת אומרת, לא לקבל אותו עכשיו. זה לא שהחלק הזה נדחה. זה לא שאם הוועדה הזאת תמליץ על אימוץ מודל כזה, היא לא יכולה. מה יהיו התוצאות? אני כבר לא בטוח. אני אומר שיש מספיק מקומות בהם כתבתי שאני חושב שזה יוביל להחמרה וזה נורא. אני חושב שברגע שהדינמיקה היום מתפתחת כך שהפרקליטות אומרת שאותי לא מעניין שיקול כלכלי, זה לא ענייני. שופטים, בוודאי שלא.

חיים ויסמונסקי: אני חושב שזאת צורת ניסוח שקצת חוטאת למה שאמרנו. אנחנו אמרנו איך אנחנו מפרשים את החוק, את החובות שמוטלות עלינו, שיקול כלכלי הוא בחוץ ולכן אימצנו את מה שאתה כתבת. אתה אמרת שאתה מדבר על המחוקק כי לבית המשפט אתה לא תדבר כי אתה לא תתערב לו ולפרקליטות.

אורן גזל-אייל: נגיד אני מקבל את עמדתך ולפרקליטות אסור, כשהיא מציעה מתחמים, לחשוב על העלות שלהם ולשופט גם אסור מאותה סיבה.

חיים ויסמונסקי: אם החוק יכתיב לנו את זה, כמובן שנעשה זאת.

אורן גזל-אייל: בדיוק. השאלה היא אם הדרך הנכונה היא לא לקבוע נציבות לגזירת דין שחייבת לשקול את השיקול הכלכלי כי הדינמיקה שהחוק הזה אולי יוצר היא בדיוק מובילה לכיוון ההפוך ממה שאנחנו כאן כוועדה.

חיים ויסמונסקי: זה מודל אחד. מודל שני הוא מה שכתבנו ופרופסור קרמניצר הצטרף אליו. כלומר, במקום לעשות את זה בדרך של ועדה לקביעת עונש מוצא, בוא נעשה רפורמה בפרק דיני העבירות ואפשר להתייחס רק לענישה, אפשר כבר אולי לעדור את האדמה קצת יותר לעומק, אבל זה בגדול.

ענף אסיף גיל: נראה בלתי עביר.

היו"ר דליה דורנר: לא רק זה אלא את גם לא יודעת מה יהיה.

חיים ויסמונסקי: אני עדיין לא בטוח שכולנו נסכים לגבי עונשים באופן כללי. אולי לא נסכים על המידה.

ענף אסיף גיל: אחד הדברים המדהימים הוא השיח בארצות הברית שאחרי שהמטוטלת החמירה, החמירה והחמירה, רואים שהנושא הכלכלי מתחיל להשפיע על הדבר הזה. אין מה לעשות, לדבר הזה יש עלות.

חגית לרנאו: אני רוצה שלוש הערות לדברים של פרופסור קרמניצר. אני לא בטוחה שהוועדה תוכל לומר שהיא ממליצה לבתי המשפט.

מרדכי קרמניצר: לא לבתי המשפט. למחוקק.

היו"ר דליה דורנר: אנחנו צריכים לתת החלטות בהתחשב בחוק החדש.

חגית לרנאו: הוועדה לדעתי כן יכולה להגיד וזה משהו שבציבוריות הישראלית נשמע מעט אבל הוא די מוסכם, שיש מחיר חברתי מאוד גדול לשליחת אנשים לכלא ובטח לשליחתם לתקופה ארוכה, כאמירה שמבוססת על הרבה מאוד מחקרים והיא אמירה נגיד זרה לציבוריות הישראלית. אני חושבת שזאת תהיה אמירה מאוד משמעותית גם אם היא תישאר בלי המלצה קונקרטית לגבי מתחמים.

לגבי מתחמים יש ויכוח אבל אני חושבת שאחת הבעיות, ויום אחד אנחנו נגיע למבחן בית המשפט העליון, היא בפרשנות שהפרקליטות נותנת לחוק. אם באמת מבינים את החוק כאומר שחייבים ליצור מתחמים שקשורים לעבירה, אז בוודאי שהגיוי שוועדה ציבורית תעשה את זה ולא ועדה שהחוק הקים. אנחנו לא קוראים כך את החוק. אנחנו חושבים שהחוק מדבר על מתחם שהוא הרבה יותר פלואידי לגבי נסיבות העבירה.

היו"ר דליה דורנר: את אומרת מתחמים כלליים.

חיים ויסמונסקי: אני לא בטוח שאנחנו רחוקים אחד מהשני.

חגית לרנאו: סחר בסמים.

חיים ויסמונסקי: לא. אני התכוונתי סחר בסמים בנסיבות מסוימות. גם אנחנו מבינים שזה מתפרק לכמה רמות אפילו. אפילו ארבע-חמש רמות בפנים, בתוך סמים.

חגית לרנאו: הערה אחרונה היא כן משהו שהוא עולה וכל הזמן יורד ואני חושבת שצריך לחשוב עליו קצת יותר ברצינות, זה כשאנחנו אומרים מערך מחקר או מרכז מחקר. אני חושבת שצריך לחשוב על מרכז מחקר, שצריך לחשוב על מבנה-מבנה, אבל יש משהו בסיסי שאני חושבת שהוועדה חייבת להמליץ עליו שיהיה איזשהו גורם לאיסוף נתונים לאורך זמן, שנדע שחלק מהנתונים מתחילים להיות במרכז המחקר של שבי"ס או במשטרה יש נתונים. שיהיה איזשהו גורם שירכז מבט על.

אסף וסרצוג: הוא יעשה מחקרים מדהימים ויפרסם אותם. בסוף צריכות להיות לזה שיניים. אני מבין את החשיבות. גם אנחנו כשדיברנו על פתרונות שאנחנו מציעים, זיהינו את הנושא של עריכת מחקר כחלק מזה, אבל לבנות גוף, עזבי לרגע אם זה צריך להיות גוף או בן אדם או כל צורה אחרת, בסוף אתה צריך שגם תהיה לזה איזושהי יכולת עשייה.

אורן גזל-אייל: זה גוף שיחייב את המחוקק לשקול את הדברים שלו. זה המקסימום שאתה יכול להגיד.

חגית לרנאו: יושבים כאן גורמים שאי אפשר להגיע למידע עבור המחוקק, שאין את המידע.

אסף וסרצוג: אני לא אומר שלא צריך. אני רק אומר שצריך לקחת את זה עוד קצת קדימה.

חגית לרנאו: יש ויכוח היום בארץ האם רמת הענישה בישראל עולה או יורדת. זה כמעט מגוחך שאנחנו לא יכולים לשבת ולדעת, להסתכל עשר שנים אחורה, 15 שנים אחורה, עשרים שנים אחורה ולדעת.

אסף וסרצוג: אני חד משמעית לא נגדך בעניין הזה, שחייבים להיות מחקרים מבוססים. אני רק אומר שגם צריך לקחת את זה צעד קדימה וגם להבין איך מיישמים את זה אחר כך ואיך עושים אתם משהו.

אורן גזל-אייל: אם זה יקום בתוך משרד המשפטים, הסיכוי שמשרד המשפטים ייקח את זה בחשבון הוא הרבה יותר גבוה.

אסף וסרצוג: ואז יש לך כאן אינטרסים שונים וגופים שונים. לא משנה, זה כבר עניין טכני של איך צריך להקים וכן הלאה. אני רק אומר שחייבת להיות גם איזושהי יכולת להשפיע.

היו"ר דליה דורנר: גוף מייעץ.

אסף וסרצוג: ברור שמייעץ. הוא לא הרשות המחוקקת.

היו"ר דליה דורנר: אני חושבת שמצינו.

אורן גזל-אייל: אנחנו לא ניפגש בעוד שבועיים. נעביר מייל ונעדכן. נודיע במייל על מועד הפגישה הבאה אחרי שנעשה קצת עבודת הכנה.

היו"ר דליה דורנר: אנחנו נעשה עבודת הכנה. תודה רבה.

הישיבה ננעלה בשעה 19:45